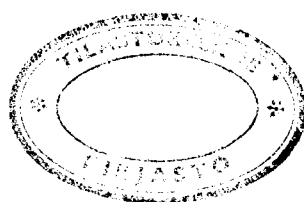

SUOMENMAAN VIRALLINEN TILASTO.

II.

YHTEENVETO KUVERNÖÖRIEN VIISIVUOTIS-KERTOMUKSISTA

vuosilta 1861—1865.

14938

HELSINGISSÄ,

Keisarillisen Senaatin kirjapainossa, 1868.

Tämä yhteenveto Kuvernöörien viisivuotis-kertomuksista maan viljelystoimen, kaupan ja elinkeinojen tilasta kussakin läänissä on Keisarillisen Senaatin määräyksen mukaan väliaikaisessa Tilastollisessa Virastossa tehty, ja on tullut tilastollisena osana kuulumaan Senaatissa ja sen nimessä Keisarilliselle Majesteetille annettuun alamaiseen kertomukseen maan tilasta ynnä ehdoitusten ja lausuntojen kanssa yleisen taloushoidon tahi erinäisten elatuskeinojen parantamisen ja nostattamisen suhteen. Myöntyen väliaikaisen Tilastollisen Viraston senaikuisen v. t. esmiehen, Kanslianeuvos Gabriel Reinin alamaiseen esitykseen käski nimittäin Keisarillinen Senaati 13 p:nä Helmikuuta 1867, että Kuvernöörien edellämainitut viisivuotis-kertomukset olisivat, heti Senaatiin tultuansa, annettavat väliaikaiseen Tilastolliseen Virastoon, jotta tämä niiden johdosta toimittaisi yhteenvetoisen osotuksen ja sen lähettäisi Senaatin Valtiovarain-Toimikunnalle, jonka perästä se ynnä kertomuksen kanssa olisi painettavaksi laitettava. Syynä siihen, että tämä yhteenveto jotenkin myöhäiseen yleisölle ilmaantuu, on ollut osaksi se, että Tilastollisen Viraston työtoimi on edellisen vuoden loppupuoliskona ollut keskeytyneenä, osaksi myös se että painamisessa on sattunut välttämättömiä viivytyksiä sen vuoksi kun Keisarillisen Senaatin kirjapainossa on samaan aikaan ollut paljo muita ja kiireisiä tehtäviä. Se näin syntynyt viipyminen on vaikuttanut, että erinäiset Kuvernöörien antamat kertomukset kunkin läänin tilasta vuosina 1861—1865 ovat korkean esivallan luvalla tällä kertaa jätetyt pois.

Sisällys:

Yhteenveto Kuvernöörien viisivuotis-kertomuksista aikakaudelta 1861—1865.

1. Väkiluku	siv. 1.
2. Elinkeinot	„ 2.
Maanviljelys	„ 2.
Karjatalous	„ 5.
Metsänhoito	„ 7.
Metsästys ja kalanpyynti	„ 8.
Vuorityöelänto	„ 9.
Vapriikit ja käsityötehtaat	„ 11.
Koti- ja käsityöt	„ 11.
Paloviinanvalmistus	„ 12.
3. Kulkulaitokset ja kauppa	„ 12.
Maantiet ja sillat	„ 12.
Kyyditys ja kestikievarit	„ 12.
Rautatiet	„ 12.
Koskenperkaukset, kanavat ja järvenlaskut	„ 13.
Merikulku ja kauppa	„ 13.
Uusia kaupunkeja	„ 14.
4. Kameralitoimen asioita	„ 15.
Talojen ja uudispaikkain lisääntyminen	„ 15.
Maanomistajain lukumäärä	„ 15.
Perinnöksi-ostoja	„ 16.
Isojakoja	„ 16.
Kruunun sisääntulot	„ 17.
5. Rahanliike ja lainalaitokset	„ 17.
6. Opetustoimi, terveyden, vaivaisten ja van- kein hoito	„ 19.
Opetuslaitokset	„ 19.
Terveyshoito	„ 20.
Vaivaishoito ja avuntekotoimet	„ 21.
Vankihoito	„ 22.
7. Uusia rakennuksia	„ 22.

Lisäyksiä.

*Vertaava osotus rahalajista, mitoista ja painoista Suomessa, We-
näjäällä ja Ranskanmaassa* siv. 24.

Table des matières:

Résumé des rapports quinquennaux des Préfets pour la période 1861—1865.

1. Population	pag. 1.
2. Les industries	„ 2.
Agriculture	„ 2.
Élevage du bétail	„ 5.
Économie forestière	„ 7.
Chasse et Pêche	„ 8.
Mines	„ 9.
Fabriques et manufactures	„ 11.
Travail domestique	„ 11.
Fabrication de l'eau de vie	„ 12.
3. Les voies de communication et le commerce	„ 12.
Routes publiques et ponts	„ 12.
Transport des voyageurs et stations de poste	„ 12.
Chemins de fer	„ 12.
Curage des rivières et des lacs, canaux, etc.	„ 13.
Navigation et commerce	„ 13.
Villes fondées	„ 14.
4. Affaires de finance	„ 15.
Accroissement des fonds de terre et de nouvelles cultures	„ 15.
Nombre des propriétaires de terre	„ 15.
Achats du droit de terre censuelle	„ 16.
Travaux d'arpentage pour l'assemblage et la démarcation des parcelles	„ 16.
Recettes de l'état	„ 17.
5. Circulation de l'argent et institutions de crédit	„ 17.
6. Enseignement public, État sanitaire, Bienfai- sance publique et Administration des prisons	„ 19.
Établissements d'instruction	„ 19.
Soins sanitaires	„ 20.
Assistance publique et secours fournis aux indigents pen- dant les années de disette	„ 21.
Prisons	„ 22.
7. Nouvelles constructions	„ 22.

Tables.

*Tableau comparatif des monnaies, mesures et poids en Finlande,
Russie et France* pag. 24.

1. Väkiluku.

1865 vuoden lopussa oli Suomenmaan väkiluku papiston tekemäin viisivuotis-taulujen mukaan 1,842,409 henkeä, joista, niinkuin tässä alla oleva taulu näyttää, kutakin läänia kohti tuli seuraava määrä:

Läänit. <i>Gouvernements.</i>	Alan suuruus maan- tieteellisissä neliö- peninkulmissa. <i>Superficie milles carrés géographiques.</i>	Väkiluku. <i>Population.</i>	Asukasten tiheys neliöpeninkulmalla. <i>Population par mille carré.</i>
Uudenmaan läänissä	209,9	172,172	820
Turun ja Porin läänissä	464,2	327,038	704
Hämeenlinnan läänissä	328,3	172,137	522
Wiipurin läänissä	790,5	278,663	352
Mikkelin läänissä	420,2	163,310	388
Kuopion läänissä	786,9	225,949	287
Waasan läänissä	737,4	314,423	426
Oulun läänissä	3,097,8	188,717	61
Yhteensä (Total)	6,835,2	1,842,409	269

Kun ei vielä ole väkiluvuntauluja kreikan-katholisen kirkon tunnustajista, on niiden lukumäärä ylläseisoviin summiin luettu sen mukaan kuin laita oli vuonna 1860. Viimeksimainittuna vuotena oli heitä 40,161 henkeä, joista 32,021 asui Wiipurin läänissä, 7,370 Kuopion läänissä, 666 Uudenmaan läänissä, 75 Mikkelin läänissä ja 29 Turun ja Porin läänissä.

Kun Suomenmaan väkiluku lopulla tämän edellistä viiden vuoden aikakautta v. 1860 nousi 1,745,910 henkeen, on lisäännys puheen-alaisella aikakaudella 1861—1865 siis ollut 96,499, elikkä vuosittain keskimäärin 19,299 henkeä, joka seikka, verrattuna siihen miten oli laita 1856—1860, jolloin vuotuinen lisäännys oli ainoastansa 10,876 henkeä, näyttää nyt puheena olevain jälkimäisten viiden vuoden olleen väenlisäännnyksen suhteen melkein parempia. Lisäännys — joka, sen vuoksi miten yllä on muistutettu, tässä ainoastansa koskee maan evankelis-lutherilaisia seurakuntia ja siis, jos kreikkalaisten asujanten joukossa tapahtuneet muutokset siihen luetaan, vaarmaankin on ollut jokseenkin suurempi — on kutakin eri läänia kohti jaettu näin:

Läänit. <i>Gouvernements.</i>	Väenlisäännys 1861—1865. <i>Accroissement de la population de 1861 à 1865.</i>	Vuotuisen väen- lisäännöksen keskimäärä. <i>Accroissement pour chaque année.</i>	Vuosilisäännys, osotettu prosentissa väkiluvun kes- kimäärästä 1861—1865. <i>Accroissement annuel pour cent de la population mo- yenne pendant la période.</i>
Uudenmaan läänissä	10,335	2,067	1,24
Turun ja Porin läänissä	18,742	3,748	1,18
Hämeenlinnan läänissä	8,880	1,776	1,06
Wiipurin läänissä	10,950	2,190	0,80
Mikkelin läänissä	6,134	1,227	0,76
Kuopion läänissä	12,893	2,579	1,17
Waasan läänissä	19,728	3,945	1,29
Oulun läänissä	8,837	1,767	0,95
Yhteensä (<i>Total</i>)	96,499	19,299	1,08

Paitse yllä-osotettuja papiston antamia tietoja Suomenmaan väkiluvun-suhteista on myös toisia, joiden perustuksina ovat ne luettelot, mitkä joka vuosi henkikirjoituksissa tehdään. Nämät viimeksimainitut ilmoitukset, jotka asianomaisten kuvernörin-virastojen kautta Senaatiin lähetetään ja joihin sentähden myös näiden antamissa virkakertomuksissa viitataan, tietävät maan väkiluvun vuonna 1860 olleen 1,668,880 ja vuonna 1865 taas 1,753,785 henkeä. Henkikirjain väkiluku-numerot vuosilta 1860 ja 1865 ovat siis 77,030 ja 88,624 vähemmät pappien ilmoittamia lukumääriä samoilta vuosilta. Tällainen eroitus molempain sanottujen väkiluvun laskennossa käytettävään lähteitten välillä on kuitenkin aina molempain alkamisesta saakka olemassa ollut, ja lienee, paitse vaillinaisia asujamäärän lukemisen tapoja, sen kohdan syyksi katsottava niin hyvin sitä, että kumpikin laskento tapahtuu eri ajoilla vuotta, kuin myös pääasiallisesti sitä, että henkikirjoista useinkin niitä jätetään pois, joilta on puuttunut vakaista työkeinoja ja vissiä olin-paikkaa taikka jotka kauvemman aikaa ovat oleskelleet ulkomailla, kuin myöskin niitä, joiden oikeasta henkikirjoituspaikasta on oltu epätiedossa. Tämän vuoksi näyttävät siis viisivuotis-taulut luotettavampina pidettäviltä. Näiden mukaan jakaantui Suomenmaan evankelis-lutherilaisten asujanten määrä ikäluokkain ja sukupuolten suhteen sillä muotoa kuin alamaisuudessa tähän liitetty Taulu Lit. A osottaa.

2. Elinkeinot.

Maanviljelys on kaikissa Suomen lääneissä pääasiallisimpana, muutamain paikoin melkein ainoana elatuksen lähteenä. Mitä maan viljelemiseen ja muokkaukseen tulee, niin nyt puheenalaisina viitenä vuotena ei ole havaittu mitään mainittavampaa edistymistä. Kaksi- ja kolmilohkoinen viljelys on yhä edelleen yleisenä tapana maassa, jonka ohessa ikivanhaa kaskiviljelyä, joka kuitenkin nyt puheena olevalla aikakaudella ylimalkaan on ollut vähenemässä, vielä harjoitetaan vähemmin viljavilla seuduilla, etenkin ja melkoisin määrin rahvaan kesken Kuopion läänin itäpuolissa sekä Wiipurin läänin pohjais- ja keski-osissa. Ne maatilat, joissa on ruvettu toimellisempiin pellonviljelystapoihin ynnä niitynviljelyn kanssa, ovat enimmäkseen herrassäätyisten omia. Näiden esimerkki sekä maanviljelysseurain ahkeroiniset ovat kuitenkin monessa kohden saaneet voitetuksi yhteisen kansan haluttomuutta ja epäluuloa uudempien viljelystapain suhteen; ja näkyvätkin niiden hedelmät tarkoituksenmukaisemmassa peltojen ojituksessa ja ruo-

kossa. Se opetus, mitä läänin-maanviljelysneuvojat ja kyntöjohtajat ovat maanviljelijälle antaneet, on tässä ollut suuresti hyödyttävää.

Soiden ja nevain viljelystä on sillä ajalla, jota tämä kertomus koskee, nähtävästi ruvettu yhä enemmän harastelemaan, vaikka kyllä tarpeellisten rahavarain puutos ja huonot vuositulot ovat olleet haitaksi yksityisten yrityksille tässä kohden. Soiden ja nevain ojituksen ja viljelyksen edistämiseksi on valtion varoista nyt puheena olevalla aikakaudella, paitse sitä 9,600 markan rahamääräystä, jonka Wiipurin, Kuopion, Waasan ja Oulun läänit itsekukin vuotuisesti ovat saaneet, vieläkin annettu 517,761 markkaa 35 penniä sekä 1,512 mattoa jauhoja ja 636 tynnyriä rukiita. Tämä apu on melkein yksinomaisesti käytetty viljelystoimiin kahdessa viimeksimainitussa läänissä. Tilallisille henkilöille Oulun läänissä määrättiin 1862 sen lisäksi vielä 44,000 markkaa annettavaksi ulos korottomina apulainoina soiden viljelemiseen. Kuopion läänissä on myöskin koko aikana työtoimessa ollut se työkomppania, joka vuonna 1860 asetettiin muutamien laveiden, kruunun käytettäväksi jätettyjen soitten ojitamista varten Alaluostan kylän piirissä Nurmeksen pitäjässä, sekä semmoisten miespuolisten asujanten siinä työssä pitämistä varten, jotka ovat tulleet tuomituiksi yleiseen työhön ojennuslaitoksissa. Sen aution maan ala, jota aikakaudella on tehty viljamaaksi, ilmoitetaan

Uudenmaan läänissä	2,563	tynnyrinalaksi eli	11,07	neliövirstaksi
Kuopion läänissä	14,000	sam.	„ 60,49	„
Waasan läänissä	9,700	sam.	„ 41,91	„
ja Oulun läänissä	60,000	sam.	„ 259,26	„

Paitse sitä on Wiipurin läänissä kaivettu 52,878 syltä eli 88¹/₈ virstaa ja Waasan läänissä 80,159 syltä eli 133³/₅ virstaa ojia soissa ja nevoissa, jonka kautta on maanviljelyyn saatu melkoisia niittyaloja. Miten lavealta muissa lääneissä tällä aikakaudella on viljeltäväksi otettu autiota maata, sitä ei ole tarkemmin ilmoitettu. Sama on laita muutamien vähempäin Oulun läänissä toimitettujen viljelysten, joiden alain suurus ei ole luettuna sen läänin ylläsanottuun summaan.

Viljantulo on tällä viiden vuoden aikakaudella yleiseen ollut niukanlainen, varsinkin vuosina 1862 ja 1865, jolloin pohjaisia läänejä kohtasi kova katovuosi. Likimäärin osotetaan elosaaliin paljous itsekunakin vuosista 1861—1865, niinkuin alamaisuudessa tähän liitetty taulu Lit. B näyttää. Verrattaessa siementä ja saalista toisiinsa nähdään yhden tynnyrin kylvöstä saaduksi tynnyriä:

Läänit. <i>Gouvernements.</i>	<i>La récolte d'un tonneau de semence.</i>														
	1861.			1862.			1863.			1864.			1865.		
	Rukiita. <i>Seigle.</i>	Ohria. <i>Orge.</i>	Kauroja. <i>Avoine.</i>	Rukiita. <i>Seigle.</i>	Ohria. <i>Orge.</i>	Kauroja. <i>Avoine.</i>	Rukiita. <i>Seigle.</i>	Ohria. <i>Orge.</i>	Kauroja. <i>Avoine.</i>	Rukiita. <i>Seigle.</i>	Ohria. <i>Orge.</i>	Kauroja. <i>Avoine.</i>	Rukiita. <i>Seigle.</i>	Ohria. <i>Orge.</i>	Kauroja. <i>Avoine.</i>
Uudenmaan läänissä	5,37	5,36	4,37	4,98	5,18	5,38	6,41	6,17	5,19	6,60	3,73	3,89	4,54	5,38	4,61
Hämeenlinnan „	4,34	5,55	5,55	4,20	5,	5,41	6,11	5,51	5,31	5,67	4,43	4,55	4,53	4,65	4,54
Kuopion „	5,61	5,	5,06	4,29	2,74	4,73	6,28	5,01	5,24	6,99	3,52	6,29	4,94	4,46	5,52
Waasan „	4,25	5,98	5,93	2,44	2,87	3,62	4,59	5,26	6,12	6,67	4,50	4,78	4,56	4,75	5,19
Yhteensä yllämai- nituissa neljässä läänissä	4,82	5,51	5,14	3,79	3,22	4,89	5,72	5,26	5,56	6,55	4,08	4,58	4,61	4,67	4,84

Kun ei muista lääneistä ole tullut ilmoituksia siemenen paljoudesta, niin ei tässä voida tarkemmin osottaa koko maassa kylvetyn siemenen kokonais-summaa eikä myös sen ja saatujen jyväin keskinäistä suhdetta. Jos siemenen ja saaliin yhteenpantujen summain välisuhdetta yllämainituissa neljässä läänissä sovellettaisiin koko maahan ja sen johdosta lasketut vuotuiset kylvömäärät vedettäisiin niitä vastaavista saalismääristä, niin olisi nautittavaksi jäljellä:

vuonna 1861:	1,569,595	triä rukiita,	1,025,089	triä ohria	ja	827,221	triä kauroja
„ 1862:	1,105,673	„ „	525,389	„ „	„	708,737	„ „
„ 1863:	1,583,756	„ „	863,959	„ „	„	767,752	„ „
„ 1864:	1,828,581	„ „	726,517	„ „	„	668,859	„ „
„ 1865:	1,178,947	„ „	803,654	„ „	„	663,315	„ „

Kuinka paljon jokainen henki kuluttaa ravintoaineita, sitä ei liene missään muussa massa vaikeampi määrätä kuin Suomessa, jossa rahvas ikivanhoista ajoista asti on tottunut kaikenkaltaisiin puutteihin ja ilman-olemisiin. Miten suuressa määrässä kaikkein tarpeellisimpiakin ravintoaineita maan kaukaisemmissa ja köyhemmissä tienoissa puututaankaan katovuoden ollessa, sitä tuskin määrätä voitaneen. Mahdotonta sentähden on numerolukuihin laskea, mitä tällä tapaa säästyy. Jos kuitenkin saisi arvata jokaisen asujaman vuotuisen tarpeen keskimäärin 2 tynnyriksi sekä tämän johdosta lasketun maassa tarvittavan viljamäärän lisäksi vielä pantaisiin, mitä arviolta on mennyt paloviinaksi ja karjanruoaksi, niin olisi, kylvetty siemen pois luettua, Suomenmaan vuotuinen viljan tarve puheenalaisella aikakaudella neljän miljonan tynnyrin paikoin. Kotimainen viljankasvatus ei siis annettujen ilmoitusten mukaan olisi minäkään vuonna saavuttanut tätä summaa. Jos nimittäin ilmoitetut saalismäärät, niistä pois lukein kylvetty siemen, jaetaan maan asujanten välillä, niin tulee kutakin henkeä päälle:

	Triä Rukiita.	Triä Ohria.	Triä Kauroja.		Triä.
vuonna 1861:	0,88	0,58	0,47	eli yhteensä	1,93.
„ 1862:	0,62	0,29	0,40	„ „	1,31.
„ 1863:	0,88	0,48	0,43	„ „	1,79.
„ 1864:	1,00	0,40	0,37	„ „	1,77.
„ 1865:	0,64	0,43	0,36	„ „	1,43.

Tähän tulee vielä, paitse Taulussa Lit. B osotettuja nisun ja herneen määriä, myös joku määrä sekulia. Potaatteja, jotka leipää lähinnä ovat rahvaan tärkeimpänä elatusaineena, on ruvettu aina enemmän viljelemään ja nykyjansä tätä jo tehdään yksin etäisessä Lapissakin. Niiden tulo, joka kuitenkin haitallisten ilmanvaiheiden vuoksi, etenkin vuosina 1862, 1863 ja 1865, on ollut vähemmän runsas, ilmoitetaan täysin luvuin vuodessa

Uudenmaan läänissä	260,000	tynnyriksi
Turun ja Porin läänissä . .	300,000	„
Hämeenlinnan läänissä . . .	180,000	„
Kuopion läänissä	200,000	„
Waasan läänissä	310,000	„

jota vastoin muista lääneistä ei ole potaatin saannin suhteen tullut muita likempiä tietoja kuin että potaateista Mikkelin läänissä viisivuotis-aikakauden neljänä viimeisenä vuonna sekä Wiipurin läänissä vuosina 1863 ja 1865 on ollut enemmän- tahi vähemmän-puoleinen kato. Mitä muihin juurikasveihin tulee, niin niiden viljelemisen suhteen ei ole puheena olevalla aikakaudella mitään mainittavampaa muutosta tapahtunut. Sama on pellavain ja hampujen laita, joita jokseenkin yleisesti kasvatetaan, vaikka kotitarvetta liemmin ainoastaan eräissä pitäjäissä Hämeenlinnan ja Kuopion lääneissä.

Verrattuina osotuksiin viljantulosta tämän edellisenä viiden vuoden aikakautena 1856—1860 ovat äsken tehdyt osotukset ylimalkain vähemmät; kuitenkin niin että asian laita eri puolissa maata on ollut erilainen. Enin vähennys havaitaan Waasan läänissä, jossa rukiin, okran, kauran ja potaatin saalis vuosina 1861—1865 on alentunut sen edellisen viisivuotis-aikakauden tulosta 591,985 tynnyrillä rukiita,

269,392	„	ohria,
91,887	„	kauroja ja
589,755	„	potaattia.

Välttämätön seuraus oman viljankasvatuksen riittämättömyydestä on ollut lisääntynyt tuonti ulkomailta. Taulu Lit. C näyttää sen viljamäärän, mitä Suomenmaahan puheenalaisella aikakaudella vuosittain on parahiten Keisarikunnasta tuotu. Jos aikakauden kuluessa maahan tuotujen jyvän kokonais-summasta otetaan pois ne viljamäärät, joita yksin ajoin täältä on viety ulos ja jotka myös vastamainituissa taulussa ovat osotettuina, niin nähdään, että Suomenmaa vuosina 1861—1865 on ulkoa tuottanut noin 37 miljonaa jyväleiviskää enemmän kuin se samalla aikaa on ulos viettänyt. Tätä viljanpaljoutta vastaava rahahinta on noin 75,000,000 markkaa.

Karjatalous. Onnistumattomat viljansaaliit ovat monessa kohden opettaneet rahvaan ymmärtämään niitä vaaroja, kuin on yksipuolisesta viljankasvatuksessa pysymisestä, ja tarkkauttanut sen huomiota tarkoituksenmukaiseen niitynviljelyyn ja karjanhoitoon. Laajat niittymaot pohjaisissa lääneissä ovat osaksi metsittyneitä taikka ojain puutteen tähden märkyyttä kärsiviä, jonkatähden kasvullisuus on vähäpätöistä. Missä taas niityt on perkauksella ja ojituksella saatettu koko laajudeltaan kasvaviksi, siellä heinäsaalis ei ole vähäinen sekä sallii melkoisen karjanpaljouden talviruokintaa. Tuntuvammin on niitynviljelys puheenalaisella aikakaudella parantunut Uudenmaan, Turun ja Porin sekä Hämeenlinnan lääneissä, joissa, paitse suurempaa huolenpitoa luonnollisista niityistä, myöskin on ruvettu tekoniityissä heinää viljelemään. Uudenmaan läänissä tekee niittyjen laveus 263,317 tynnyrinalaa eli 1,137,8 neliö-virstaa, ja arviolta otettu tekoniittyjen eli kylvöheinämaiden laajuus 4,875 tynnyrinalaa eli vähän enemmän kuin 21 neliövirstaa. Heinäsaalis näistä viimeksimainituista luetaan kahdeksi sadaksi leiviskäksi ja siitä päällekin joka tynnyrinalalta, kun sitä vastoin paraat luonnolliset niityt eivät anna enempää kuin korkeintaan sata leiviskää tynnyrinalalta, jota paitse edellinen heinänlaji karjanruokana on laadultansakin parempaa kuin jälkimäinen.

Sarviraavaat ovat kaikkialla kotomaan lajia, vaikka tosin kaupunkien asukkaat sekä useat maakartanot etenkin Hämeenlinnan, Uudenmaan, Turun ja Porin sekä Wiipurin lääneissä myöskin pitävät ulkomaalaiseen taikka siityttämällä sekoitettuun lajiin kuuluvia eläimiä. Ylipäitien eivät ajatukset ulkomaan lajin paremmuudesta suomalaisen rinnalla vielä kuitenkaan näy täydellisesti vakaantuneiksi. Tietty on kumminkin, että kotimainen eläinlaji voipi tulla melkoista paremmaksi sikiöiden huolellisemmalla elättämisellä ja hoidolla kahdessa tahi useammassa polvessa sekä yhtä runsaan ja väekkään ruoan antamisella kuin ulkomaan lajisille pitää olla.

Hevoislajin huononemisesta valitetaan Wiipurin ja Kuopion lääneissä ja arvellaan sen osittain tulevan hyvään astujain puutteesta ja osittain siitä, että useimmat parhain kasvatetut hevoset nuorina myödään Wenäjälle. Muutamain läänihallitusten tekemät toimet hevoislajin jalouttamiseksi ovat olleet siinä, että on jaettu palkintoja paraista ori- ja tammavarsoista, mutta mitään tuntuvampaa vaikutusta yhteisen kansan hevoishoitoon ei tästä vielä ole havaittu olleen. Tulleet ilmoitukset eläinten lukumäärästä maassa 1865 vuoden lopulla ovat pantuina tauluun Lit. D.

Tosin on kyllä puheenalaisella aikakaudella eräitä eläintauteja kulkenut, mutta onneksi ne eivät kuitenkaan ole mitään yleisempiä häviöitä tehneet. Kuitenkin ilmoitetaan, että Kuopion läänissä 581 hevosta ja 737 muuta elukkaa sekä Oulun läänissä 147 hevosta, 254 sarviraavasta, 162 lammasta ja 361 peuraa on tällä aikakaudella tauteihin hävinnyt. Näiden eläinten luku, jotka näinä viitenä vuotena pedot ovat surmanneet, on osotettu taulussa Lit. E., jonka suhteen toki on muistutettava, että loppusummat siten ovat vaillinaiset, kun niihin ei kuulu luku-

määrät Mikkelin läänistä, koska sieltä ei ole tarkempia tietoja annettu kuin että sillä tavoin hukkaantuneitten elukain määrä on ollut vähäinen.

Karjan-anti on joka vuosi ollut suurempi maan omaa tarvetta, jonka vuoksi siitä onkin liennyt melkoisia määriä ulosvietäväksi. Puheena olevalla aikakaudella on tämä ulosvienti hyvin enennyt enenemistänsä. Tullin-ylijohtokunnan antamien tietojen mukaan oli tässä alla osotettujen Suomesta ulosvietyjen karjan-antien arvot

Valeur évaluée d'exportation de produits de bétail.

Vuonna. <i>Années.</i>	Eläviä eläimiä. <i>Animaux domestiques.</i>		Voita. <i>Beurre.</i>		Lihaa. <i>Lard et viande.</i>		Summa. <i>Total.</i>	
	Markkaa.	ptä.	Markkaa.	ptä.	Markkaa.	ptä.	Markkaa.	ptä.
1861	538,970	—	3,572,538	—	336,531	—	4,448,039	—
1862	612,763	—	3,991,051	—	214,420	—	4,818,234	—
1863	839,432	—	4,112,576	—	206,332	—	5,158,340	—
1864	903,632	—	4,668,728	—	208,614	—	5,780,974	—
1865	486,958	—	5,055,515	—	242,828	—	5,785,301	—

Muita karjatalouden tuotteita on paitsi sitä vuosittain viety ulos: maitoa ja juustoa, munia, talia, vuotia, villoja sekä luita ja luujauhoja yhteensä 150,000 à 200,000 markan edestä. Kaikki tämä ulosviety tavara meni melkein yksinomaisesti Keisarikuntaan sekä Ruotsiin. Elävain eläinten ulosvienti on ollut suurin maan rajan ylitse Wenäjälle. Tätä tietä ulosvietyjen eläinten arvo luetaan koko viisivuotis-aikakaudelta 2,579,422 markaksi elikkä likimmiten neljäksi viidennekseksi sanotun viemämäärän koko arvosta. Meritse Suomen satamista oli samalla ajalla laivattu ulos ainoastaan 202 hevosta, 6,218 lehmää, härkää ja hiehoa, 3,850 lammasta ja 5,968 sikaa. Siitä kokonais-arvosta, mitä oli puheenalaisella aikakaudella Suomesta viedyllä voilla, joka oli luettu 21,400,408 markaksi, tuli rajan yli Keisarikuntaan tapahtuneen kuljetuksen määräksi vähää vailla kolme kymmenettä osaa eli 6,352,218 markkaa. Meritse vietiin ulos kaikkiansa 1,057,262 leiviskää voita, joka arvoltaan vastaa 15,048,190 markkaa. Seuraava taulu osottaa, kuinka paljon voita kunakin vuonna on merta myöten viety ulos maan eri lääneistä:

L'exportation du beurre par mer.

Läänit. <i>Gouvernements.</i>	1861.	1862.	1863.	1864.	1865.
	Voileiviskää (1 leiviskä = 8,5 kilogrammes.)				
Uudenmaan läänissä	5,512	8,652	6,921	15,530	22,973
Turun ja Porin läänissä	53,046	32,382	36,101	56,078	51,398
Wiipurin läänissä, Suomenlahden satamista . . .	23,738	28,057	17,295	18,007	40,361
Sam. sam. Laatokan „	25,195	29,944	42,578	29,418	30,276
Kuopion läänissä	15,358	16,029	39,109	39,570	52,482
Waasan läänissä	33,066	31,090	34,194	33,946	35,378
Oulun läänissä	26,172	28,702	28,637	32,181	37,886
Yhteensä (Total)	182,087	174,856	204,835	224,730	270,754

Toimellisemman maidonhoidon sekä paremman voimteen edistyttämiseksi myönnettiin Oulun läänille vuonna 1865 valtion varoista lainaksi 16,000 markkaa kahden maitotalon laittamista varten. Kuopion läänissä on ollut asetettuna kaksi kiertävää karjakkoa, jotka enimmänsen osan vuotta ovat käyneet talonpoikain luona sekä oleskelleet vähintäänkin kaksi viikkoa kussakin paikassa, jolla aikaa he johdattamalla ruokkimis-toimintaa ja itse toimittaen lypsä ja voinkirjuntaa ovat opettaneet talonpoikaisille naisille parempaa taloushoitoa. Tähän on myös Talousseura rahvasta miellyttänyt palkinnoilla, joihin on ollut maito-astioita tinatusta rautaläkistä. Useasta kohden lausutaan näiden toimenpiteiden edullisesti vaikuttaneen.

Metsänhoito. Sitä myöten kuin kaskennus on vähentynyt ja isojakoja on saatu päättyneiksi, ovat kyllä tilanomistajat alkaneet säästävämmin pidellä metsiänsä, vaikk' eivät kuitenkaan yksityiset vielä ole ruvenneet järjestettyyn metsänhoitoon. Sitä vastoin ovat muutamain kruunun puustellien metsät jaettuina sarkahakkuusen sekä metsät kruunun liikamaissa muutenkin asetettuina sen metsänhoitoviraston haltuun ja huolenpitoon, joka Teidän Keisarillisen Majesteetin Armollisen Julistuksen mukaan 7 p:ltä Toukokuuta 1859 on järjestetty ja johon vuonna 1865 kuului 63 metsävirkamiestä sekä 551 metsänvartiaa ja peräänkatsojaa. Kruununmetsät, joiden koko alan 1865 vuoden lopussa laskettiin yhteensä tekevän 22,397,691 tynnyrialaa eli 2,008,3 maantieteellistä neliöpeninkulmaa, olivat samaan aikaan jaettuina niinkuin taulussa Lit. F nähdään.

Metsäntuotteen ulosviemä, jonka arvo on enempi kuin puoli koko maan ulosviemästä, on puheenalaisella aikakaudella ollut runsaampi kuin milloinkaan ennen. Ei niinkään vähässä mitassa on tähän auttanut Teidän Keisarillisen Majesteetin Armollinen Asetus 9 p:ltä Huhtikuuta 1861, jonka kautta maan sahaliike päästettiin niistä rajoituksista, joidenka alaisena se ennen oli ollut, ja se saha-vero eli makso, joka oli sahain päälle pantuna, lakkautettiin, ja sahattujen puutavarain ulosviejät sen sijaan velvoitettiin, paitse erikseen säätyjä ulosvientimaksoja, suorittamaan niin sanottua sahausmaksaa $\frac{1}{2}$ kopeekalla kustakin Suomen kuutiojalasta sahattuja puuaineita, joita maasta ulosvietäisiin. Kun puutavaroilla ja varsinkin tervalla tämän aikakauden ensi vuosina oli etuisat markkinat ulkomailla, niin sekin paljon teki ulosviennin lisääntymiseksi. Tullikamareista saatuja ilmoituksia myöten olivat allamainittujen maasta ulosviettyjen metsäntuotteiden arvot Suomen markkoissa:

Les valeurs de produits forestiers plus importants qui ont été exportés de la Finlande en 1861—1865.

	Vuonna 1861.	Vuonna 1862.	Vuonna 1863.	Vuonna 1864.	Vuonna 1865.
Potaska (<i>Potasse</i>)	93,996	100,232	169,067	217,706	190,620
Parkki (<i>Écorce</i>)	204,908	257,684	158,609	371,076	189,627
Piki (<i>Poix</i>)	40,458	91,041	218,403	338,666	375,732
Sydet (<i>Charbon de bois</i>)	3,288	675	1,009	5,232	31,642
Tärpähti (<i>Térébenthine</i>)	—	3,594	14,801	29,547	31,279
Terva (<i>Goudron</i>)	3,162,980	5,135,250	4,462,824	3,396,090	2,550,608
Puuaineet ja halot (<i>Bois de pins et de sapins sciés ou dégrossis etc.</i>)	11,823,544	11,944,465	15,248,231	13,687,971	18,712,953
Yhteensä (<i>Total</i>)	15,329,174	17,532,941	20,272,944	18,046,288	22,082,461

Kun arvomäärät rippuvat kullakin erällä käyvistä, useasti kovin vaihtelevista hinnoista, ei niissä ole mitään vakaata mittaakaan sille suuremmalle tahi vähemmälle paljoudelle sanottuja tavaroita, mitä kunakin vuonna on ulos viety. Tavarain hinnat ovat sen ohessa lasketut siten kuin ne olivat Suomessa, niin että yllämainittuihin summiin vielä, paitse tullimaksot, tulee Suomen kauppamiesten kauppaj- ja kuljetusvoitto. Taulu Lit. G osottaa etevintä puheena ole-

valla ajalla Suomesta ulosvietyjen metsäntuotteiden paljousmäärät. Jos nämät osotukset verrataan tämän edellisten viiden vuoden numeroihin, niin nähdään että Suomenmaa vuosina 1861—1865 on laivannut ulos 578,233 tolttia palkkeja, 678,962 tolttia lautoja, 2,139 tolttia ruoteita, 39,949 parrua, 26,006 riukua, 4,132 hirttä, 636 mastopuuta, 318,127 syltä halkoja sekä 231,721 tynnyriä tervaa ja 14,789 tynnyriä pikiä enemmän kuin vuosina 1856—1860. Samoin on myös ennennäköistä tapahtunut potaskan ja hartsin ulosviennissä. Pihkaa taas ei viimeksimainitulla viiden vuoden aikakaudella ollut ensinkään viety ulos. Missä mitassa metsäntuotteiden ulosvienti Suomesta viimeis vuosikymmeninä ylimalkan on lisääntynyt, havaitaan myös seuraavasta rinnanpanosta:

vuonna 1850	viettiin ulos	255,626	toltia palkkeja ja lautoja
” 1856	” ”	307,203	” ” ” ”
” 1860	” ”	427,718	” ” ” ” ja
” 1865	” ”	885,198	” ” ” ”

Vuonna 1865 vietiin Suomesta ulos puu-aineita enemmän kuin milloinkaan ennen. Mainittuna vuonna ulosviedyistä 885,198 toltista, jotka vastasivat 20,142,028 Suomen kuutiojalkaa, tuli yksinäänsä Wiipurin kaupungin ulosvienti-osaksi likimittäin kaksi viidennestä eli 378,475 toltia, ollen 7,855,911 kuutiojalkaa. Sanotun kaupungin melkoista metsäntuotteiden menekkiä on Saiman kanavan avaaminen tuntuvien määrin edistänyt.

Mitä erittäin tulee tervanpoltoon, harjoitetaan sitä parhaittain Oulun, Waasan sekä Turun ja Porin läänien metsäisemmissä seuduissa. Sitä toimitetaan enimmäkseen niin metsää hävittävällä tavalla kuin ennenkin; ja muutamin paikoin tehdyt koetukset saada rahvasta tervanvalmistukseen ottamaan kantoja ja juuria kasvavan metsän sijaan eivät ole sanottavasti menestyneet. Muuten tämä teollisuus taas vähentynee, kun tervan hinnat ovat 32 markasta tynnyriltä alenneet 12 markkaan ja alemmaksikin.

Suurempia metsävalkeita ei ole tällä aikakaudella sattunut, ja lienee tämä arvattava tullee pääasiallisesti siitä, että kesinä ylimalkaan on runsaasti saatu sadetta, jonka lisäksi kruununmetsäin vartioiminen siihen myös on vaikuttanut.

Metsästys ja kalanpyynti. Siihen turmioon nähden, mitä ei ainoastaan kotoeläimet vaan myös syötävät metsäntuotteet kärsivät pedoilta, on näiden tappamiseen yhä edellensä kehoitettu palkinnoilla. Sen johdolla, mitä näin on maksettu, luettiin aikakaudella tapettujen peto-eläinten paljous niinkuin alamaisuudessa myötäliitetty taulu Lit. H osoittaa. Ainoastaan Turun ja Porin läänistä ei ole tästä ilmoituksia annettu. Linnustaminen on muutamissa seuduissa varsinkin sydänmailla etuisaa; samoin myös kesyttömäin peurain ajanta Oulun läänin pohjois-puolissa, vaikka tosin nämät eläimet mielettömän ajan tähden juuri paritusajalla sekä susien lisääntymisen vuoksi Lapissa ovat nähtävästi vähentyneet. Uudenmaan, Turun ja Porin, Waasan sekä Oulun läänien rannikoilla toimitetaan hylkeenpyyntiä, ja ilmoitetaan vuotuisen saaliin olevan ensinmainitussa läänissä noin 120 sekä Oulun läänissä 300 à 350 hyljettä. Toisesta kahdesta läänistä ei ole tarkemmin ilmoitettu ammuttujen hylkeiden lukumäärää, se vaan että niiden pyyntö Waasan läänissä vuosittain on tuottanut noin 60 tynnyriä silavaa ja 1,480 leiviskää rasvaa, sekä Ahvenanmaan saaristossa saatu 160 à 200 silavaleiviskän paikoin vuodessa.

Kalastus on hyvin useissa rantaseuduissa arvoisa elatuskeino. Ahvenanmaalta yksinään on vuotuisesti puheenalaisella aikakaudella keskimäärin myöty 6,000 tynnyriä suolattuja silakoita sekä 5,000 tahi 6,000 leiviskää eläviä kaloja. Uudenmaan läänissä arvataan vuotuinen silakansaalis noin 3,000 ja Oulun läänissä 2,740 tynnyriksi. Mitä Waasan läänin tulee, ilmoittaa Kuvernööri ainoastaan Kaskisen kaupungin asujanten puheenalaisena aikana saaneen 8,875 tynnyriä silakoita. Yleiseen on lohen- ja siianpyynti virroissa tällä aikakaudella ollut edullista. Näiden tulo ilmoitettiin Oulun läänistä noin 2,103 tynnyriksi lohta, 281 tynnyriksi taimenta ja 775 tynnyriksi siikaa vuosittain sekä Uudenmaan läänistä noin 750 tynnyriksi lohta myöskin vuodessa. Järvikalain saanti taas ei, paitse muikunpyyntöä Kuopion läänissä sekä Waasan läänin itäpuolissa, ole riittänyt katotarpeeseen. Kun kalat tuntuvasti ovat al-

kaneet vähetä järvissä, niin ovat kruununpalvelijat kehottaneet asianomaisia seurakuntia rupeemaan kalastusyhdistyksiin, jotka ovat tarkoittaneet alvekalain varjelusta sekä vähemmin hävittävään kalastustapain toimeenpanoa. Senlaisia kalastusyhdistyksiä on tätä nykyä useimmissa paikoin toimeen saatu, vaikk'ei niiden vaikutusta vielä ajan lyhyiden vuoksi ole voitu huomata.

Vuorityö-elanto. Raudan valmistuksen laita on puheenalaisella ajalla eri lääneissä ollut erilainen, mutta koko maan teollisuudeksi katsottuna on se yleiseen ollut nousevana. Tähän on parhaittain auttanut Teidän Keisarillisen Majesteetinne Armollinen Asetus 31 päivältä Tammikuuta 1859, joka myönsi tullivapauden Wenäjällä useimmille Suomen vientitavaroille ja niiden seassa myös rautateoksille rajoitetuin määrin.

Uudenmaan sekä Turun ja Porin lääneissä perustautuu raudanteko parhaastansa osaksi Ruotsista tuodulle, osaksi oman maan vuorimalmille. Suomalaisista rautakaivoksista lähtevä tulo ilmoitettiin näin:

Exploitation des mines de fer.

	Työkaivosten lukumäärä. <i>Nombre de mines.</i>	Vuorimalmin kippunta-luku. <i>Quantité de leurs produits.</i>
vuonna 1861	16	26,917
„ 1862	14	22,840
„ 1863	13	20,864
„ 1864	13	19,896
„ 1865	9	13,160

Muissa lääneissä sitä vastoin on rautateollisuuden joko ainoana taikka kumminkin verrattoman suurimpana perustuksena kotimainen järvi- ja suomalmi. Tätä raaka-ainetta nostetaan kaikissa paikoissa maata, missä vaan voidaan toivoa sitä kaupaksi saatavan, ja on se toimi yhä lisääntymässä, niinkuin seuraavat numerot näyttävät. Järvi- ja suomalmia nostettiin

Minerais des lacs et des marais.

	Kippuntaa. <i>Quantité en poids</i>	Vastaava tilamitta tynnyreissä à 6,3 kuutiojalkaa. <i>et en mesures de capacité.</i>
vuonna 1861	180,884	144,675
„ 1862	145,929	106,700
„ 1863	150,700	120,600
„ 1864	221,845	177,500
„ 1865	232,429	186,000

Kaikkein enimmäen on raudanvalmistus näinä viitenä vuotena edistynyt Kuopion läänissä, jossa sen määrä vuonna 1865 nousi 49,378 kippuntaan valamateoksia ja harkkorautaa sekä 9,126 kippuntaan kankirautaa ja sulamapappaleita, jonka kaiken arvoksi yhteensä voitaneen lukea puolikolmatta tahi kolme miljonaa markka. Läänin rautapajoissa samaan aikaan pidettyjen työntekijäin luku oli 486. Myöskin Uudenmaan sekä Oulun läänissä on tämä teollisuus yhä lisääntynyt; mutta päin vastoin oli se aikakaudella nähtävästi vähentynyt Wiipurin läänissä, kussa valmistusmäärä 1,767 puudasta kankirautaa, 99,191 puudasta harkkorautaa ja 18,000 puudasta valamateoksia, joihin se nousi vuonna 1861, oli vuonna 1865 alennut 81,962 puutaan harkkorautaa ja 6,000 puutaan valamateoksia; sekä Turun ja Porin läänissä, jossa samalla väliajalla työnteko neljässä rautakaivoksessa hyödyttömäksi katsottuna lakkautettiin ja työtöimet kahdessa rautaruukissa omistajain varattomuustilan tähden loppuivat.

Yleinen silmäys raudanvalmistuksesta Suomessa vuosina 1861—1865, tehty Vuorikonttoorista saatujen ilmoitusten mukaisesti, on taulussa Lit. I. Tullin-ylijohtokunnan laatimassa yhteenvedossa Suomenmaan tuonti- ja vientilistoista laskettiin tuotujen ja vietyjen rautatavarain ja raudan arvot näin:

La valeur d'importation et d'exportation de fer par an.

Tuotua.	Vietyä.
vuonna 1861—3,965,618	ja 3,233,439 markkaan
„ 1862—3,925,732	„ 2,517,594 „
„ 1863—3,776,552	„ 4,055,288 „
„ 1864—3,312,512	„ 3,933,000 „
„ 1865—4,005,626	„ 3,932,457 „

Mitä erittäin tulee kanki- ja harkkoraudan meritse ulosvientiin, on se ollut:

Exportation.

Kankirautaa. (<i>Fer en barres.</i>)		Harkkoraudaa. (<i>Fer de fonte.</i>)	
vuonna 1861	521,412 leiviskää	375,820 leiviskää	
„ 1862	618,180 „	70,080 „	
„ 1863	948,960 „	524,360 „	
„ 1864	971,307 „	213,340 „	
„ 1865	945,915 „	188,260 „	

Saalis maan molemmista etevimmistä vaskikaivoksista, jotka ovat Pitkäranta Wiipurin ja Orijärvi Uudenmaan läänissä, on puheenalaisena aikana suuresti vaihdellut. Yleiseen on malmin runsaus Orijärven kaivoksessa vähenemään päin, mutta Pitkärannassa se on enennyt. Viimeksimainitussa paikassa löytyvät tinamalmit ovat myös tulleet yhä arvokkaammiksi. Seuraava taulu osottaa vasken ja tinan valmistusmäärän kunakin vuonna:

La production de cuivre et de l'étain en Finlande (1861—1865).

	Kasarrus-vaskea. <i>Cuivre.</i>		Tinaa. <i>Étain.</i>		Vasken ja tinan valmistuksen kokonainen arvo markkoissa.
	Kippuntaa. (a 170,02 kilo-grammes.)	Vastaava arvo markkoissa. <i>La valeur.</i>	Kippuntaa. (a 170,02 kilo-grammes.)	Vastaava arvo markkoissa. <i>La valeur.</i>	<i>La valeur totale de la production de cuivre et de l'étain.</i>
vuonna 1861	998,4	399,360	140,4	78,624	477,984
„ 1862	1,028 4	417,284	193	96,500	513,784
„ 1863	743,5	297,424	387,7	193,850	491,274
„ 1864	305,2	122,068	279,6	139,830	261,898
„ 1865	609,3	243,740	108,9	54,485	298,225
Yhteensä	3,684,8	1,479,876	1,109,6	563,289	2,043,165

Vuonna 1865 keksittiin runsaspitoisia vaski-aineita Kuusamon pitäjäässä Oulun lääninä. Niin on myös havaittu vaskenpitoisia malmia löytyvän Reposelän vuorella Salmin pitäjäässä Wiipurin lääninä. Tämän vuoksi toimittujen tarkempien tutkintojen päätöksistä ei kuitenkaan vielä tiedetä. Sama on laita niiden runsasten vuorimalmikerrosten, joita viimeksimainittuna vuonna tavattiin Oulun läänissä ja Kittilän pitäjäässä, vaan joiden nauttimista kuitenkin paikan etäisyys ja runsaat kuljetuskustannukset paljon estänevät. Muutoin ei ole aikakauden kuluessa uusia malmisuonten johtoja ilmaantunut.

Sitä voittoisaa ulosvientiä, jota vuolukiven, ukonkiven (kvartsin) ja graniitin (harmaan kiven) louhoksista Laatokan pohjois-rannalla tämän edellisenä viiden vuoden aikakautena käytiin Pietariin ja josta Senaatille ennen on suotu armo kertoa, on myös nyt puheena olevalla aikakaudella yhä kestänyt. Samalla tienoolla on vieläkin kaksi uutta grafiiti-laitosta hankkinut itsellen kaivosluvan ja vuonna 1865 ruvennut valmistukseen.

Vapriikit ja käsityötehtaat. Mitä tulee vapriikien ja käsityötehdasten tilaan puheenalaisella ajalla, niin pyytää Senaati armon saadakseen viitata Käsateollisuus-Johtokunnan siitä antamaan alamaiseen kertomukseen 21 päivästä Joulukuuta 1866. Koska tässä jo painonkin kautta ulostulleessa kertomuksessa tähän kuuluvat asiat ovat laveammin esiteltynä, niin on Senaati siis arvellut, että nyt tähän on ainoastaan, välihteyden vuoksi, liitettävä taulut Lit. J, K, L, M ja N, jotka ovat vertailevia silmäystauluja niin hyvin yleiseen koko vapriiki- ja käsityötehdasjärjestön, kuin myös erittäin kaikkein erilaisten teollisuus-laitosten tilasta ja muodostumisesta kunakin vuonna jaksosta 1861—1865. Osoitusten suhteen vastamainituissa tauluissa pitää kuitenkin, paitse jo Käsateollisuus-Johtokunnan mainitsemia vaillinaisuuksia, jotka tulevat niin hyvin siitä, että useoista laitoksista ei ensinkään ole annettu anottuja tietoja, kuin myös siitä seikasta, että ilmoitukset teosten arvoista ylimalkaan on kovin alhaalle laskettu, vielä muistutettaman, että luetteloissakin osoitettua kaikellaisten käymässä olevain teollisuus-laitosten lukumäärää ei suinkaan käy pitäminen todellisenä, vaan ainoastansa näyttävänä niiden laitosten määrää, joiden tilasta Käsateollisuus-Johtokunta on saanut jotakin tietoa. Niinpä esimerkiksi tiiliruukkien luku vuonna 1864 ilmoitetaan ainoastaan kuudeksi. Kun kaikki nämät olivat Porin kaupungin läheisyydessä, niin näyttää tästä voivan päättää, että maan muista paikkakunnista silloin ei ollut laitettu mitään tietoja näiden laitosten lukumäärästä ja tilasta. Sama muistutus koskee myös taulussa osoitettuun sahalaitosten lukuun, sillä Kuvernöörien kertomusten mukaan löytyi 1865 vuoden lopulla seuraava määrä sahoja ja verollisia jauhomyllyjä:

Uudenmaan läänissä	26	sahaa	sekä	551	jauhomyllyä
Hämeenlinnan „	22	„			
Mikkelin „	25	„	sekä	347	„
Kuopion „	23	„	„	495	„
Waasan „	17	„	„	54	„
Oulun „	20	„	„	20	„

Toisista lääneistä sanotaan vaan, että Turun ja Porin läänissä tällä aikakaudella on lisää tullut 5 sahaa ja tulli-jauhomyllyä sekä Hämeenlinnan läänissä 6 ja Wiipurin läänissä 21 jauhomyllyä.

Koti- ja käsityöt. Kehruu ja kankaankudonta ovat yhä vielä rahvaan parhaina käsityöinä. Uudenmaan sekä Turun ja Porin lääneissä on vuosittain valmistettu myötäväksi pumpuli-, pellava- ja villakankaita; mutta tämä teollisuus on kuitenkin pumpulin hinnan ylentymisestä ja kotimaan vapriikien kanssa kilpailemisen kautta ollut vähemmän. Sitä vastoin näyttää semmoissa paikoin villaneulonta olevan lisääntymässä. Vuonna 1865 vietiin yksinänsä Turusta Wenäjänmaahan 52,766 paria villasukkia. Paitse näitä naispuolisten asujanten kotitöitä, valmistavat miespuolet talonkaluja ja astioita puusta, ajokaluja ja maanviljelyskapineita, veneitä y. m., vaikka kyllä useimmissa paikoissa ainoastaan kotitarvetta varten. Pareiden teko, joiden ulosvienti maasta puheenalaisella aikakaudella on enentynyt, on monessa paikassa tullut hyötyisäksi työskentelyksi. Muutamissa osissa Waasan ja Oulun läänestä valmistavat talonpoikaiset ihmiset seinäkelloja, kaiteita, keltavalajantöitä sekä oljista ja juurista kudottuja palmikko-teoksia. Ylimalkaan ovat kuitenkin käsi- ja kotityöt maassa harvat luvultansa ja hyvin vähän edistyneitä, sekä vähemmän Wiipurin läänissä, jossa talonpoikainen kansa ei valmistelee kehruu- ja kudonta- eikä puusepäntöitä edes kotitarpeeksikaan. Mainittujen kotitöiden vuotuisesta valmistusarvosta muuten ei ole likempää tietoja.

Paloviinanvalmistus. Sen viljanpuutteen vuoksi, joka onnistumattomain vuositulojen ja katovuosien tähden on ollut yleisenä, on kotitarvepoltto maalla jokaisena vuonna tätä aikakautta ollut enemmän tahi vähemmän rajoitettu sekä vuosina 1863 ja 1864 kokonansa kielletty Kuopion, Waasan ja Oulun lääneissä. Ensinmainittuna vuonna oli tänlainen kielto myös Mikkelin läänissä sekä Ylä-Satakunnan Ylä-kihlakunnassa Turun ja Porin lääninä. Samassa suhteessa on kaupunkienkin paloviinanpoltto ollut vähennetty. Muuan hyvä seuraus paloviinavarain tällä tavoin vähenemisestä on ollut se, että paha juoppouden tapa suuressa mitassa on tullut estetyksi. Nykyjensä on kotitarvepoltto Teidän Keisarillisen Majesteetinne Armollisen Asetuksen kautta 2 p:ltä Maaliskuuta 1865 mainitun vuoden lopusta saakka ollut ihan loppuneena.

3. Kulkulaitokset ja kauppa.

Maantiet ja sillat. Niinä viitenä vuotena, jotka tämä kertomus käsittää, on, niin hyvin kulkuyhdistysten huojentamiseksi kuin myös työ-ansion hankkimista varten hädänalaiselle kansastolle, osittain valtiovaraston, osittain asianomaisten kuntain kustannuksella teetetty 74 yleistä maantietä ja kylätietä, joiden pituus kaikkiansa on noin 1,435 virstaa. Kaikki nämät tiet ovat lueteltuina taulussa Lit. O, ja muistutetaan vaan, että useammat niistäkin tienteoista, joiden kustannuksista ei ole tietoja, myös ovat valtion varoilla toimitettuja. Muutamilla teillä eivät työt aikakauden lopulla vielä olleet päättäneinä. Sen lisäksi on samalla ajalla useita vanhempia teitä korjattu. Tähän kuuluvista töistä mainittakoon ainoastansa Helsingin kaupungin läheisten maantiedien muuttaminen viertoteiksi eli chausseeiksi, johon työhön annettiin yhteisistä valtiovaroista avuksi 100,000 markkaa ja joka syksyllä 1864 päätettiin.

Kuvernöörien kertomusten mukaan oli sitte vielä aikakauden kuluessa rakennettu 53 isompaa siltaa ja näistä lähes puolet ennen ilman sillatta olleisin paikkoihin.

Kyyditys ja kestikievarit. Niinkuin ennenkin on kyydinpito maanomistajain velvollisuutena, jotka useimmissa seuduissa itse sitä toimittavat. Harvemmissa paikoissa on se annettuna urakkatoimeksi. Mitä kruunun- ja transporttikyytiin tulee, ei se tällä ajalla ylipäitien ole ollut raskauttava, paitse niissä Wiipurin läänin kihlakunnissa, joiden kautta yleinen kulkutie käy Helsingin ja Pietarin välillä. Ne maksot kruunun- ja transporttikyytien toimittamisesta, jotka läänien rahastoista on annettu, ovat kaikkina viitenä vuotena olleet seuraavat:

Wiipurin läänissä	74,518	markkaa	9	penniä
Kuopion „	375	„	5	„
Waasan „	14,216	„	15	„
Oulun „	9,502	„	9	„

Muista lääneistä puuttuu Kuvernöörien kertomuksissa likempää tietoa.

Yksikuudetta uutta kestikievaria on puheenalaisena aikana lisää tullut osittain ennestään olevien, osittain uusien teiden varrella.

Rautatiet. Helsingin ja Hämeenlinnan kaupunkien välillä vuonna 1857 aloitettu 103 virstaa pitkä rautatie avattiin yleiselle liikkeelle 17 päivänä Maaliskuuta 1862. Tämä rautatie, joka vuonna 1864 sivuhaaran kautta Södernäsin niemelle pantiin välittömään yhteyteen meren kanssa, on ainoastansa lähimpäin ympäristöseutuun tavara-
liikkeelle ollut suuremman arvoinen, mutta epäilemättä se vastedes, varsinkin sitte kuin nykyjensä määrätty Pietariin menevä rautatie tulee valmiiksi, lienee nähtävässä määrässä edistytävä maan kauppaa ja merikulkua.

Asianomaiselta rautatienpäälliköltä vaadittujen tietojen mukaan osotetaan taulussa Lit. P sekä se matkustajain luku ja tavarain määrä, joka rautatien avaamisesta alkaen aina 1865 vuoden loppuun asti sitä myöten on kulje-

tettu, että myös sen edestä ylöskannetut sisääntulot. Nämät eivät kuitenkaan ole voineet vastata ulosmenoja, vaan on sanotulla ajalla niiden suorittamiseksi valtiovaroista työnnetty 504,679 markkaa, paitse mitä on mennyt sellaisten kalu-ainetten ja kapineiden hankkimiseen, joiden arvolla rautatien varat ovat lisääntyneet.

Koskenperkaukset, kanavat ja järvenlaskut. Niistä kulkuväyläin, jokien ja koskien perkauksista, joita aikakaudella on seitsemässäkolmatta eri paikassa toimitettu, näkyvät vesikulkuyhdistyksen toimeensaantia varten Hämeenlinnan ja Tampereen kaupunkien välillä tehdyt työt tulevan hyödyttäväksi sisämaan kauppaliikkeelle. Niistä virranperkauksista taas, joita on toimitettu useissa vesissä Waasan läänissä, siinä tarkoituksessa, että huojo-nettaisiin tukinlauttausta sydänmaiden avaroista metsistä rantasatamiin, ei vielä ole mitään erinomaista vaikutusta havaittu. Oulujärven ja Arkangelin läänin rajalla olevan maanselänteen välisiä vesistöjä on myöskin osaksi perkaamalla avattu veneliikkeelle. Sitä paitse on seuraavia vähempiä kanavatöitä toimitettu: Turun läänissä kanava kai-vettu Rauman kaupungista satamaan, pituudeltansa 2 virstaa, ja Waasan läänissä kaksi kanavaa, joista toinen yh-distää Wisuveden ja Toiveden järvet sekä toinen menee Norfjerdin järvestä Koivulahden pitäjäässä mereen; Kuopion läänissä on Konnuksen kanavan uudestarakennuksen työ pantu alkuun; ja Mikkelin läänissä Oravitaipaleen kanavata aika ajoin perattu ja ruopattu.

Waikk'ei suorastansa kuuluen kulkuyhdistyksiin, pitäänee tässä kuitenkin välijärjestyksen vuoksi mainittaman, että aikakaudella on kuivatus- ja laskemustöitä toimitettu yhdeksässäkolmatta järvessä, nimittäin:

Uudenmaan läänissä	1.
Hämeenlinnan „	1.
Wiipurin „	3.
Mikkelin „	1.
Kuopion „	19.
Oulun „	4.

Kauppa ja merikulku. Säännöllistä höyrylaiva-yhdistystä on kuljettavalla ajalla pidetty maan kaik-kein rantakaupunkein välillä sekä sen lisäksi Pietarin, Tukholmin, Räävelin ja Lyypekin kanssa. Sisämaan kaupun-geista ovat Kuopio, Savonlinna ja Joensuu nykyjäsä suorassa vesikulun yhdistyksessä meren kanssa; ja on höyry-alusliike sekä purjehtiminen Saiman vesistöissä, jossa vuonna 1857 alotettuja kulkuväyläin peilaus- ja viitoitustöitä yhä lakkaamatta on tehty, käynyt aina vilkkaam-naksi. Päijänteen järvellä on puheenalaisena aikana kaksi höyry-laivaa, joista toinen on ollut kruunun oma, ylläpitänyt kulkuyhdistystä Jyväskylän kaupungin ja Anianpellon kylän välillä; jonka lisäksi Hämeen järveseissä säännöllinen höyrylaivankulku on alkanut Hämeenlinnan ja Tampereen välillä sekä vielä viimeainitusta kaupungista pohjaiseen päin Ruovedelle asti.

Kaupallinen ja merikulullinen yhteys muiden maitten kanssa on puheena olevalla ajalla ollut erinomaisen vilkasta ja yhä vaan lisääntymässä, niinkuin taulussa Lit. Q annetusta yleis-silmäyksestä tarkemmin näkyy. Siinä löytyvään osotusten rinnanpanolla nähdään, että lastilla Suomeen tulleiden ja sieltä menneiden alusten vetomäärät yhteen laskettuina vuosien 1861—1865 kuluessa ovat 325,773 lästiä suuremmat sen edellisen viisivuotis-aikakauden määriä, sekä että samoin muiden maiden kanssa tapahtuneen tavaravaihdon arvo verrattuna samaan asiaan viimeksi-mainitulla aikakaudella on lisääntynyt enemmän kuin kaksisataa kaksikymmentä miljonaa markkaa ja tullitulot 8,752,643 markkaa. Taulussa osotetuista sisääntuonnin ja ulosviennin summista pitäänee mainita, että ne perustuvat niille arvonmääräyksille, jotka ovat tehdyt tavarain käypien hintain mukaan Suomen satamissa, ja että siis kaupan-tilaa arvatessa pitää tuontimäärän arvosta lukea pois ei ainoastansa tullimaksot, vaan myös Suomen kauppiaille tul-lut kuljetus- ja kauppavoitto, jotka määrät sitä vastoin ovat lisättävät ulosviennin arvosummiin, jos niiden on osot-taminen, mitä maa oikeastansa on maksanut ja saanut tavaroista.

Maan kaupunkien joukossa on Wiipurissa, Helsingissä, Turussa, Oulussa ja Porissa ollut ensin tavaravaihto ulkomaan kanssa, ja on sen arvo asianomaisten tullikamarien ilmoitusten mukaan ollut

Suomen markkoissa.

	Vuonna 1861.	Vuonna 1862.	Vuonna 1863.	Vuonna 1864.	Vuonna 1865.
Wiipurissa	13,755,098	17,870,970	19,386,883	18,476,895	25,154,627
Helsingissä	12,094,186	15,824,193	15,258,692	15,794,510	20,000,605
Turussa	12,268,867	11,404,742	11,981,562	10,347,868	12,278,172
Oulussa	4,345,126	6,544,046	4,967,161	3,672,078	5,166,811
Porissa	3,291,826	4,481,308	4,067,271	3,148,419	5,162,943

Jokaisessa kolmesta ensinmainitusta kaupungista on puheenalaisella aikakaudella joka vuosi tullina ylöskan-nettu enempi kuin yksi miliona markkaa ja kaikissa kolmessa vuosittain neljä miljonaa markkaa. Vuonna 1863 oli Porin tullisumma korkein tällä aikakaudella ja teki 609,110 markkaa. Oulussa tekivät enimmät tullitulot 408,090 markkaa vuonna 1862.

Suomen kauppahdistyksen välittäjänä muiden maiden kanssa on noin kahdeksi kolmas-osaksi ollut maan omia laivoja. Kauppalaivasto, joka viimeisen itämais-sodan ajalla sai kärsiä suuria tappioita, mutta sen perästä jälleen jou-tuisasti enentyi, niin että se jo tämän edellisen viisivuotis-aikakauden lopulla oli suurempi kuin koskaan ennen, on myös nyt puheena olevalla ajalla melkoisesti lisääntynyt, ja oli siinä lopulla vuotta 1865 tullikamarien ilmoitusten mukaan:

650 kaupunginalusta, yhteensä 77,307 lästin vetoista,

ja 1,077 maalais-alusta „ 42,125 „ „

eli kaikkiansa 1,727 alusta yhteensä 119,432 lästillä, joka vastaa noin 225,560 Englannin tonsia. Höyrylaivain lukumäärä oli yhdeksänviidettä. Kaupunkien seassa oli Porilla, Oululla ja Wiipurilla suurin kauppalaivasto. Viime-mainitun kaupungin osalle on näin myös luettu Saiman vesillä kulkevat alukset.

Saatujen tietojen mukaan oli vuosina 1861—1865 rakennettu uusia laivoja luvultansa 225 ja 170 laivaa turmioon mennyt.

Uusia kaupunkeja. Maarianhaminan kaupunki Jomalan pitäjäässä Ahvenanmaalla sekä Iisalmen kaup-pala Kuopion läänin pohjois-puolella on samalla ajalla perustettu, ja nämä, varsinkin viimeksimainittu, eivät ole arvottomat ympärillä olevain seutujen myöntipaikkoina.

Kauppiasten luku kaupungeissa ja maaseuduilla oli 1865 vuoden lopussa:

Nombre de Commerçants.

	Kaupunkien kauppiaita. <i>Dans les villes.</i>	Maakauppiaita. <i>à la campagne.</i>
Uudenmaan läänissä	284	64
Turun ja Porin läänissä	473	91
Hämeenlinnan läänissä	9	47
Wiipurin läänissä	168	117
Mikkelin läänissä	39	51
Kuopion läänissä	57	97
Waasan läänissä	221	117
Oulun läänissä	170	28
Yhteensä	1,421	612

Sen lisäksi oli Wiipurin läänin kaupunkeihin kirjoitettuna 422 kauppiasta, jotka oleskelivat muissa paikoin. Kaikki maakauppiaat, jotka Armollisen Asetuksen kautta 19 päivästä Joulukuuta 1859 saivat luvan maalla pitää avonaisia kauppapuoteja, maksavat kukin kruunulle vuotuisen veron, joka vaihtelee 80 ja 160 markan välillä.

Puheena olevalla aikakaudella on, paitse Turun ja Porin läänin, josta ei ole ilmoituksia tullut, koko muussa maassa tapahtunut 126 konkurssia kauppiaskunnassa. Useimpiin näistä kauppahäviöistä lienee syynä pidettävä osaksi ylellisiä kauppatumia ja menestymättömiä yrityksiä, osaksi vahingon sattumia. Kuitenkin ovat pohjois-lääneissä alusten häviöt sodan aikana ja rahvaalle katovuosista tullut varattomuuden tila myöskin johonkin määrään tehneet haittaa liikemiesten asioimaseikoille. Se turmiollinen vaikutus, mikä lukuisista konkurseista on ollut kauppaliikkeen, on vasta seuraavana aikakautena ehtinyt enemmän tulla näkyviin.

4. Kameraalitoimen asioita.

Talojen ja uudispaikkain lisääntyminen. Suomenmaan eteläisten ja lounaisten seutujen välillä yhdeltä sekä itäisten ja pohjaisten paikkakuntain välillä toiselta puolen on nähtävä eroitus siinä, millaisessa suhteessa maalla asuvan kansaston määrä on talon-osain eli talonsavujen lukuun. Tämä luku on nimittäin viimeksimainituilla seuduilla, etenkin Wiipurin, Oulun ja Waasan lääneissä, verraten paljoa suurempi kuin ensinmainituissa tienoissa, ja lienee syytä tähän etsiminen ei ainoastansa nimitetyissä lääneissä olevasta suuremmasta tilavuudesta uudismaiden viljelemiseen, vaan myös niissä asuvan rahvaan enemmästä halusta talojensa halkomiseen perinnönjaoissa. Nyt puheena olevalla aikakaudella on toimitettu 9 talonhalkaisua Uudenmaan läänissä, 19 Turun ja Porin läänissä, 41 Oulun läänissä ja 697 Wiipurin läänissä. Waasan läänissä on samalla aikaa talonsavujen lukumäärään tullut lisää 507. Muista lääneistä ei ole tullut talojen halkomista koskevia ilmoituksia.

Kaksikolmatta autioksi joutunutta taloa, nimittäin seitsemän Kuopion ja viisitoista Oulun läänissä, on aikakaudella uudestaan tullut viljelykseen ja saanut asukkaansa; mutta sitä vastoin on saman ajan kuluessa yksi talo edellisessä ja neljätoista taloa jälkimäisessä läänissä mennyt autiotilaan, jonka syyksi ilmoitetaan katovuosia sekä talojen ahdas-alallisia tiluksia ja oloa hallan-aroissa seuduissa.

Seuraava määrä uudispaikkoja on tällä ajalla perustettu:

Hämeenlinnan läänissä	3
Kuopion „ 	2
Waasan „ 	4 ja
Oulun „ 	129
<hr/>	
Yhteensä	138

Toisissa lääneissä ei ole puheenalaisella viiden vuoden aikakaudella syntynyt mitään uudispaikkoja, ja mitä erikseen tulee Wiipurin läänin, niin siellä ei sellaisia voi ollakaan, kun lohkokuntain maat isojaissa heti kohta on jaettu seurakuntien maanomistajain kesken.

Maanomistajain lukumäärä sekä sen suuruus tilattoman väestön suhteen on muuan seikka, jota jonkun kansan sekä aineellista että hengellistä tilaa arvosteltaessa aina on tapa vaarinottaa. Alamaissimmasti tähän liitettyssä taulussa Lit. R esitellään sen laskun tulos, joka 1864 vuoden henkikirjain johdolla on väliaikaisessa Tilastollisessa Virastossa tehty huonekuntain ja talonsavujen lukumäärästä Suomen maaseudilla mainittuna vuonna. Kun kukin talonsavu tahi talon-osa on erinäinen maatila, niin siten selvästi voitaisiin päättää talonsavujen summan olevan likimäärin yhtä kuin niiden henkien paljous, jotka omaksi hyväkseen viljelevät manttaaliin pantua maata. Se eroavaisuus, joka voipi syntyä joko siitä, että yksi henki joskus viljelee kahta tahi useampaa maatilaa, taikka päin

vastoin siitä, että useammat osamiehet yhdessä viljelevät yhtä ainoata tilaa, ei todemmiten lienekään suuri. Taulusta nähdään siis, että vuonna 1864 maalla (vaan ei kaupungeissa) asuvista 252,309 huonekunnasta kahden viidenneksen paikoin eli 103,490 elätti itseänsä omalla maanviljelyksellä, ja jäljellä ovat 148,819 huonekuntaa osittain käsitoilla ja muilla elinkeinoilla, osittain ja enimmäksi osaa työnteolla toisen maalla.

Eri talonsavujen tiluslaveudessa havaittavat erilaisuudet ovat yhdessä ja samassa läänissäkin melkoisen suuria. Vähimmän maatilan suuruus Uudenmaan läänissä on ainoastaan 10,5 tynnyrinalaa eli ei täydelleen 5,2 hektaria, kun sitä vastoin tynnyrinalain luku useilla muilla tiloilla nousee moneen tuhanteen.

Perinnöksi-ostoja. Seuraava määrä kruununtiloja on tällä viiden vuoden aikakaudella perinnöksi lunastettu:

Uudenmaan läänissä	127.
Turun ja Porin läänissä	139.
Hämeenlinnan läänissä	355.
Wiipurin läänissä	2,135.
Mikkelin läänissä	536.
Kuopion läänissä	1,401.
Waasan läänissä	717.
Oulun läänissä	707.
Yhteensä 6,117.	

Kun perinnöksi ostettujen tilain summa vuosina 1856—1860 oli 3,364, niin on niiden luku nyt puheenalaisella aikakaudella 2,753 enempi kuin sanottuina viitenä vuotena. Tätä melkeätä perinnöksi-ostojen lisääntymistä on vaikuttanut Armollinen Asetus 4 p:ltä Joulukuuta 1858, joka myönnytti kruununtaloin haltioille oikeuden saada kymmenen vuoden kuluessa maksaa perinnöksi-ostonsa hinnan.

Samallaisen edun hankkimiseksi lahjoitusmaiden lampuodeillekin Wiipurin läänissä on Teidän Keisarillisen Majesteetinne Armollisen luvan-annon johdosta nyt puheena olevalla aikakaudella Suomen kruunu itselleen ostanut kolme seuraavaa lahjoitusmaata:

	Talo.	Manttaalia.	Hopiaruplaa.
Rokkalan lahjoitusmaa	42	15 $\frac{3}{4}$	85,000
		arvioruplaa.	
Kuschelewin „	61	42 $\frac{3}{4}$	30,000
Tervun „	118	83 $\frac{1}{4}$	58,000

Yhteensä 221 taloa, tehden 15 $\frac{3}{4}$ manttaalia ja 126 arvioruplaa, kaikkiansa 173,000 hopiaruplalla eli 692,000 markalla. Kaikki nämät tilat on hallitus sittemmin perintömaan-oikeudella nautittaviksi antanut niiden asukkaille sitä heidän velvollisuuttansa vastaan, että viidenkolmatta tahi kahdeksankolmatta vuoden määräjän kuluessa vuotuisilla maksonteilla palkitsevat kruunulle sen ulosantamat kauppahinnat.

Isojakoja. Isojakojen tapahtumisen suhteen puheenalaisella aikakaudella on imoitettu, että alotetuista isojaon toimituksista on päätökseen saatu:

Uudenmaan läänissä	42.
Turun ja Porin läänissä	4.
Hämeenlinnan läänissä	5.
Wiipurin läänissä	70.
Kuopion läänissä	5.
Waasan läänissä	18

jonka ohessa Oulun läänistä sanotaan, että 14 isojakoa on valmiiksi tullut Kajaanin kihlakunnassa ynnä Pudasjärven ja Rovaniemen pitäjasten kanssa, ja että isojaot muissa osissa lääninä, paitse Kalajoen emäkirkonseurakuntaa, Hai-
luotoa, muutamia lahkokuntia lissä, Oulussa ja Muhoksessa, koko Lapinmaan kihlakuntaa sekä Kuusamon, Kemijär-
ven ja Kuolajärven pitäjäitä, ovat katsottavat melkein lopetetuiksi. Mikkelin läänissä on jo ennen useimmilla tiloilla
isojakoja käynyt, jonkatahden niitä tällä aikakaudella on vaan harvoja toimitettu.

Kruunun sisääntulot ovat puheena olevalla ajalla katovuosien ja vallitsevan rahanpuutteen tähden ke-
rääntyneet vähemmin säännöllisesti. Taulussa Lit. S ovat Kuvernöörien ilmoitusten mukaan joka vuosi velotut eli
maksettaviksi pannut ylöskantosummat sekä maksamattomat rästit kustakin läänistä osotettuina, ja näkyy siitä, että
viimemainitut eli rästit, jotka vuonna 1861 olivat ainoastaan neljännes prosenttia ylöskantosummasta, ovat vuonna
1865 nousseet melkein neljään ja kolmeen neljännekseen prosenttiin siitä, s. o. suurentuneet likimittäin yhdeksän-
toista vertaa. Viimeksisanotun vuoden tavattoman suuri rästisumma ei suinkaan ole tullut ylöskantomiesten levä-
peräisyydestä kruununverojen kokoomisessa, vaan on sitä vaikuttanut Teidän Keisarillisen Majesteetin antama lupa
siihen, että niille tilanhaltioille, joita katovuosi ja muut vastukset kovimmasti olivat kohdanneet, suotaisiin viipymys-
aikaa rästien maksun suhteen, kunnes elonkorjuu vuonna 1866 ennättäisi tapahtua.

5. Rahanliike ja lainalaitokset.

Maan asioimis-tointa on koko puheenalaisella aikakaudella rasittanut kova rahanpuute. Ne asianhaarat, jotka
tärkeämmällä tavalla ovat vaikuttaneet raha-asiain tilan vaikeuttamiseen, saatettaneen asettaa yhteen seuraavien koh-
tain alle:

1:ksi. Kovat katovuodet 1862 ja 1865, jotka maan liikkeesen pantavista rahavaroista vievät noin 45,000,000
markkaa jyväintuonnin suorittamiseksi;

2:ksi. Ne tavattoman alhaiset hinnat, joita metsäntuotteista, Suomen parhaimmasta ulosvientiaineesta, ulko-
maalla on saatu viisivuotis-aikakauden jälkimäisen puoliskon kuluessa;

3:ksi. Olevien rahalajin-suhteitten epävakaisuus, tullen melkoisista ja pikaisista muuttelehtamisista ehdotto-
masti käypänä olevan paperirahan arvossa; ja

4:ksi. Toimivireyden veltostuminen eräässä kaupan ja teollisuuden tärkeimmässä haarassa, Pohjois-Amerikan
sisällis-sodan kautta koronneiden pumpulinhintain vuoksi.

Näiden lisäksi on vielä ei suinkaan mitättömäksi syyksi raskaasen asioimatoimen tilaan esiin vedettävä

5:ksi. Se tapa, miten suuri joukko ihmisiä on heittäytynyt laveatuumaisien ja epätietoisten yritysten huo-
maan, joissa he ylen paljon turvasivat sekä ulkomaiden velaluottamukseen että siihen luottamukseen, jolla Suomen
Pankki yhteen aikaan velaksi uskoi, vaan jota sittemmin näki olevan pakon vähentämään.

Teidän Keisarillisen Majesteetin Armollisen Asetuksen kautta 8 p:ltä Maaliskuuta 1865, että metalliraha
vastedes olisi oleva ainoana laillisenä maksunvälidikappaleena maassa, tuli rahalajin arvo turvatuksi vastatulevien häm-
mennyksien suhteen. Vaikka rahanmuutoksen vaikutukset eivät kuulu sen aikakauden alalle, josta tässä puhe on, niin
sen tärkeyttä ja vaikutusta maan aineellisen edistymisen ja menestyksen suhteen ei suinkaan saata huomaamatta jättää.
Se on sentähden kieltämättä kaikkein tähdellisin, maan rahasuhteita koskeva tapaus nyt kuluneella viiden vuoden ajalla.

Asioimis-liikkeelle arvollisia tapahtumia ovat myöskin ne kaksi uutta toimeen pantua lainalaitosta, nimittäin
Yhdyspankki ja Hypoteekkiyhdistys, joista edellinen rupesi vaikutustoimeensa Heinäkuun 1 päivänä ja jälki-
mäinen Helmikuun 1 päivänä 1862, ja joiden kummankin toimikunta ja konttoori ovat Helsingissä. Vuosittain mel-
keästi enenevä liike Yhdyspankissa voinee kaikkea muuta paremmin näyttää tämän pankkilaitoksen suurta ja todel-
lista tarpeellisuutta. Seuraavat numerot ovat sen todistuksena.

Vuonna.	Apukonttoorien ja asiapaikkain lukumäärä.	Talletustilille asetet- tuja sisäänpanoja, Joulukuun viimeisenä päivänä sisällä.	Jokaisen talletus- summan keskimäärä.		Yhteensä liikkeessä ollut kaikissa konttooreissa.	
			Markkaa.	p:ää.	Markkaa.	p:ää.
1862	10	514	3,573	33	25,823,963	10
1863	10	2,178	2,621	10	97,932,559	64
1864	15	4,106	2,736	29	135,396,358	24
1865	16	5,616	2,708	31	178,251,013	50

Hypoteekkiyhdistystä, joka yksinomaisesti tarkoittaa maanviljelyksen edistämistä, auttamalla maanomistajia pitemmän-aikaisen takaisinmaksuvelvollisuuden varaan annetuilla lainoilla, on myöskin suuressa mitassa avuksi käytetty, niin että nyt puheena olevan aikakauden lopulla siinä oli jäljellä 1,811 lainaa 15,079,400 markan suuruisella alkuperäisellä pääoman-määrällä. Näiden lainain pantiksi pantujen maaomaisuuksien arvon luettiin tekevän 44,719,325 markkaa 86 penniä. Herrassäätyisille annettujen lainain luku oli 234 ja kunkin lainan suuruus keskimäärin 31,305 markkaa. Muut lainat, ollen luvultaan kaikkiansa 1,577, vaan siinä edustaen yhteensä ei suurin enempää kuin puolta vertaa lainain pääoman-määrästä, olivat annetut maanomistajille yhteisestä kansasta, ja näiden kunkin lainan keskimäärä oli ainoastansa 4,916 markkaa. Yleis-silmäyksenä Suomen Hypoteekkiyhdistyksen lainaliikkeen enenemisestä on taulu Lit. T.

Mitä Hypoteekkiyhdistys muutoin on vaikuttanut, siitä lausutaan monelta haaralta, että mainitusta laitoksesta annetut lainat, sen sijaan kuin niitä olisi pitänyt panna maanviljelyksen parannustoihin, tavallisesti ovat menneet hyödyttömiin toimiin sekä katovuosien tuottamien puutosten täyttämiseen. Sentähden nyt lainat kovasti painavat maaomaisuuksia, joidenka arvo sitte vielä on yleisen rahanpuutteen vuoksi alentunut. Sen lisäksi tulee, että mainittuja lainoja ensi vuosina annettiin melkein yksinänsä Hypoteekkiyhdistyksen velkaseteleissä, jotka yleisessä liikkeessä kulivat tasa-arvoa paljon alempina ja siis tuottivat lainanottajille selvää tappiota. Mutta sittenkuin Hypoteekkiyhdistys Joulukuussa 1864 hankki ulkomaalta lainaksi kolme miljonaa Preussin Thaleria, niin on nykyään lainain anto velkaseteleissä tauonnut ja ainoastaan puhdasta rahaa lainanottajille ulosannettu.

Kun arvostellaan Hypoteekkiyhdistyksen vaikutusta maanviljelykseen, ei kuitenkaan käyne huomaamatta jättää sitä, että siltä saadut lainat enimmäkseen ovat antaneet lainanottajille tilaisuutta heidän suorittaaksensa ennen tehtyjä ylössanottavia lainoja, joiden maksu muutoin, kun kova aika pakotti velkojia vaatimaan ulos saataviansa ja moni heistä katsoi paremmaksi muuttaa rahansa korkoa kasvaviksi velkaseteleiksi taikka panna ne Yhdyspankkiin, olisi tullut maanomistajille vallan mahdottomaksi, sekä vaan vielä suurempi paljous maataloja, kuin kuitenkaan tapahtui, joutunut huutokaupalla polkuhintaan myödyksi. Tilaisuus tarpeellisten kustannusvarain saamiseen on sen lisäksi jokaisessa maassa vaurastumisen ja menestyksen lähteenä säästäväisille ja toimellisille henkilöille. Epäilemättä siis Hypoteekkiyhdistyksen vasta ja myötäisempäin asianhaaran ollessa on vahvasti auttava maanviljelyksen edistymistä.

Säästöpankkeja on aikakauden kuluessa lisää tullut yksi Uudessa kaupungissa sekä neljä maanseudun seurakunnissa. Paitse seitsemää säästöpankkia, joista ei ole, tietoja tullut, oli vuonna 1865 kaikkein muiden kahdenkymmenen edesvastaussumma yhteensä 4,637,081 markkaa. Enimmästi käytetyt näistä laitoksista olivat:

Helsingin säästöpankki 1,050,138 markan edesvastaussummalla vuonna 1865

Turun	„	1,026,520	„	„	„	„
Porvon	„	806,077	„	„	„	„
Wiipurin	„	552,958	„	„	„	„
Loviisan	„	336,154	„	„	„	„

6. Opetustoimi, terveyden, vaivaisten ja vankein hoito.

Se aikakausi, joka on tämän alamaisten kertomuksen esineenä, on saanut muistonsa kirjoittaa useita Suomenmaan opetustoimelle arvokkaita tapauksia. Näistä tässä ainoastaan lienee mainittava Teidän Keisarillisen Majesteettinne Armollisen Asetuksen mukaan 30 p:ltä Tammikuuta 1862 toimeen pantu Normalikoulu Helsingissä. Mainittu oppilaitos, jonka tarkoituksena on ei ainoastansa nousevan sukupolven opetus, vaan myös kelvollisten kasvatustieteellisesti oppineiden opettajain valmistus, alkoi työtoimensa Syyskuun 1 päivänä 1864 ja on siitä ajasta saakka yhä saanut nauttia yleisön luottamusta, niinkuin sinne pyrkivien oppilaiden vuotuisesti lisääntynyt määrä myöskin todistaa. Vanhempien opetuslaitosten seassa ovat yli-alkeiskoulut Jyväskylässä, Wiipurissa ja Oulussa tällä aikakaudella tulleet lavennetuiksi gymnasiluokilla sekä saaneet oikeuden suorastaan laskea oppilaisia yliopistoon. Vuonna 1862 sai Loviisan kaupunki yli-alkeiskoulun, jota vastoin samanlainen oppilaitos Haminassa lakkautettiin ja sen sijaan ali-alkeiskoulu sinne asetettiin. Oppilaisien paljousmäärä maan kaikissa julkisissa alkeisoppilaitoksissa on ollut

Nombre d'élèves dans les écoles élémentaires.

	Lukuvuosina			
	1861—1862.	1862—1863.	1863—1864.	1864—1865.
Gymnaseissa ja yhdistettyjen oppilaitosten niitä vastaavissa luokissa	403	416	447	466
Yli-alkeiskouluissa ja yhdistettyjen oppilaitosten niitä vastaavissa luokissa	1,318	1,340	1,490	1,772
Ali-alkeiskouluissa ja yhdistettyjen oppilaitosten niitä vastaavissa luokissa	1,743	1,799	1,835	2,160
Rouvasväen-kouluissa	578	583	626	666
Yhteensä	4,042	4,138	4,398	5,064

Näihin osotettuihin summiin on myös luettuna oppilaiden luku Helsingin Lyseumissa, joka, vaikka on yksityinen oppilaitos, kuitenkin nauttii apua valtiovaroista ja saapi laskea oppilaita yliopistoon. Erityisiä opetuslaitoksia, etenkin tyttökouluja on sen lisäksi, osittain valtiovarain avulla, perustettu useimmissa maamme kaupungeissa, ja laskettiin vuonna 1865 oppilaiden paljous kaikissa näissä nousevaksi yli 1,000.

Keisarillisessa Alexanderin Yliopistossa oli läsnä-olevien oppivaisten lukumäärä joka lukukausi julkaistuja lueteloja myöten

Nombre des étudiants inscrits à l'université de Helsingfors.

	Vuonna 1861.	1862.	1863.	1864.	1865.
Kevät-lukukautena (<i>Semestre de printemps</i>)	397	389	411	419	430
Syys-lukukautena (<i>Semestre d'automne</i>)	387	407	411	405	430

Merimiesten opetusta varten on maa kolmen ennestänsä Helsingissä, Turussa ja Nikolain-kaupungissa olevan merenkulkukoulun lisäksi saanut tällä aikakaudella neljännen, joka vuonna 1863 avattiin Oulussa. Samassa kaupungissa pantiin myös Teidän Keisarillisen Majesteettinne Armollisen Kirjeen johdosta 27 p:ltä Kesäkuuta 1862 toimeen kauppakoulu kauppiasten sivistystä varten, 3,400 markan vuotuisella apurahalla valtiolta kymmenenä vuonna, vaan muuten kauppiasseuran kustannuksella. Yhdessä tämän kanssa lienee myös mainitseminen, että kauppias Johan Fellman Raaheessa on 14 p:nä Tammikuuta 1863 lahjoittanut sinne vastedes asetettavan porvari- ja kauppakoulun

perustusrahostoksi omat osuutensa 12 suuremmassa aluksessa sekä laivaksia ja puhdasta rahaa eli yhteensä arvoaan 298,328 markkaa. Mainittuja varoja, joista kolme neljättä osaa lahjoittajan määräyksen mukaan ovat kasvuutettavat laivan-varustustoimiin panemalla, oli semmoisella menestyksellä hoidettu, että ne jo 1865 vuoden lopulla nousivat 505,411 markkaan.

Kolmesta maassa olevasta Keinollisesta realikoulusta Helsingissä, Turussa ja Nikolain-kaupungissa on ensinmainittuun, jossa vuosittain on käynyt noin 60 oppilaista, aikakaudella lisätty neljäs aine-osasto ja ilmoitetaan sen opintokaavan nykyjensä vastaavan taiteellis-opistoissa tavallista määrää. Käsityö-ammattilaisten ja vapriikin-työläisten sivistystä varten ovat, paitse joitakuita erityisiä ruukinkouluja, niin sanotut sunnuntaikoulut kaupungeissa ainoina oppilaitoksina. Oppilaisluku näissä on kaikkiansa ollut:

Vuonna 1861.	1862.	1863.	1864.	1865.
2,349	2,293	2,294	2,078	2,135

Erinäisistä keinokouluista on vieläkin aikakauden kuluessa ollut toimessa Mustialan maanviljelysopisto, jossa vuonna 1865 oli 68 oppilaista, sekä maanviljelyskouluja useimmissa lääneissä. Evon metsä-opistossa, joka nyt on vastaiseksi suljettuna, oli vuonna 1865 ainoastaan kaksi oppilaista.

Yleisen kansansivistyksen suhteen on pnheenalainen aikakausi ollut sanomattoman suuriarvoinen. Teidän Keisarillisen Majesteetinne Armollisen Asetuksen johdosta avattiin Suomenmaan ensimmäinen Kansankoulunopettajaseminari Jyväskylän kaupungissa vuonna 1863. Tulevia kansankoulujen opettajia ja opettajattaria valmistaa täällä 8 opettajaa ja 5 opettajatarta. Seminarin oppilaisien määrä on useampain luokkain asettamisella vuosittain lisääntynyt ja oli vuonna 1863 heitä 41, seuraavana vuonna 70 ja vuonna 1865 jo 178. Vielä on maassa kuitenkin seisovia kansankouluja verraten harvassa eikä kansansivistys useimmissa paikkakunnissa laajempi lukutaitoa. Tämä on kuitenkin yleinen ja yhä edelleen voimassa pysynyt sekä opetuksen kautta kodoissa ja sunnuntaikouluissa että erityisien seurakunnilta palkkaa nauttivain kiertävain koulumestarien kautta. Kuopion läänissä, josta yksinänsä on tämän suhteen annettu laveampia tietoja, löytyi maanseuduilla vuonna 1865:

5 ruukinkoulua ja niissä	5 opettajaa ja 130 oppilaista
956 sunnuntaikoulua „ 1,421	„ 27,583 „
147 kiertokoulua „ 24	„ 12,470 „
23 lukkarinkoulua „ 22	„ 2,088 „

Kansanvalistuksen edistyttämiseksi on muiden seassa, paitse jo mainittua kauppias Fellmanin lahjoitusta, seuraavia lahjoja puheenalaisella aikakaudella annettu: tilanhaltia C. A. Granfeltilta 4,000 markkaa kansankoulun perustamiseksi Akaasen; Senaatorilta vapaaherra S. Gripenbergiltä 2,000 markkaa turvattomain tyttöjen kasvatukseksi Sääksmäessä; kirkkoherra K. F. A. von Qvantenilta 2,000 markkaa ja 14,000 markkaan arvattu maatila kansankoulun asettamiseksi Lopelle; asessori H. Hallonbladilta 200,000 markkaa ja maa-omaisuus ynnä siihen kuuluvain karjatalon, vetoeläinten ja maanviljelyskalujen sekä uusien rakennusten ja kouluhuoneiden kanssa kansankoulun perustamiseksi Sortavalaan; Pietarissa olevalta kauppiaalta Forströmiltä 20,000 markkaa kansanopetuksen hyväksi Finbyn kappelissa Perniön pitäjästä; kauppaneuvos N. P. Cajanderilta ja hänen rouvaltansa Sofia Cajanderilta 16,000 markkaa kauppakoululle Turussa, 80,000 markkaa köyhäin ja turvattomain lasten kasvatuslaitokseksi samassa paikassa, 8,000 markkaa Bell-Lankasterin-koululle, 8,000 markkaa tyttökoululle ja 8,000 markkaa sunnuntaikoululle myöskin Turun kaupungissa; kauppaneuvos F. W. Frenkelliltä 10,000 markkaa köyhäin poikalasten koulun asettamiseksi Tampereelle; kauppaneuvos Bergbomilta 4,000 markkaa lapsukais-koululle Oulussa; ja sen lisäksi yksityisiltä yhdistyksiltä ja henkilöiltä useita lahjoituksia joko jo olevain taikka vasta tulevain koulujen hyödyksi erinäisissä paikoissa.

Terveystenhoitoa ovat, niinkuin tätäkin ennen, toimittaneet piirikunnan-lääkärit maalla, joiden sekä paljousmäärä että palkat on enennetty, ja kaupunginlääkärit kaupungeissa, niin myös muut yksityisesti toimitusta tekevät ja siihen oikeutetut lääkärit. Suomen lääkärikuntaan kuului allamainittujen vuosien lopulla:

	Vuonna 1861.	1862.	1863.	1864.	1865.
Valantehneitä ja oikeutettuja lääkärejä	106	112	113	112	123

Tähän tulevat vielä erinäisen tutkinnon käyneet eläinlääkärit, joita 1865 vuoden lopussa luvultaan oli 12. Samaan aikaan löytyi maassa 68 apteekia, joista 35 pidettiin yleisillä ja 33 mieskohtaisilla oikeuksilla. Terveysten tila on puheena olevalla aikakaudella ylimalkaan ollut hyvä. Kulkutaudeista on kuitenkin liikkunut: lavantautia, vilutautia, punatautia, rupulia sekä vaikeanlaatuista vetotautia vuosina 1862 ja 1863 Mikkelin ja Kuopion lääneissä.

Rokonpanoa tarttuma-rokon eli rupulin estämiseksi toimittavat piirikunnan-lääkärien silmän alla siihen otetut, tarpeenmukaisesti taitavat henkilöt, ja oli rokoitettujen lasten lukumäärä:

Vuonna 1861.	1862.	1863.	1864.	1865.
46,176	46,994	48,336	46,519	59,654

Taulu Lit. U sisältää summittaisen luettelon sairaista, joita Suomessa vuosina 1861—1865 hoidettiin julkisissa sairaanhoitolaitoksissa.

Vaivaishoitoa on seurakunnissa toimitettu niinkuin ennenkin erinäisten ohjesääntöjen mukaan, jotka ovat tehdyt 1852 vuoden Armollisen asetuksen mukaisesti, siten että iälliset ja heikot mies- ja naispuolet sekä turvattomat lapset ovat olleet luotettavain ihmisten elätettävänä, mutta muut tarvitsevaiset osaksi olleet jaettuiua ruotupaikkoihin, osaksi saaneet apua rahassa tahi jyvissä. Taulussa Lit. V annettuja osotuksia myöten oli vuonna 1865 kuntain kustannuksella elätettyjen ja autettujen köyhäin ja vaivaisten luku koko Suomenmaassa 61,861 elikkä lähes joka kolmaskymmenes henki koko asujanmäärästä. Vaikka täyden tarkkaa vertailua vaivaisten paljousmääräin välillä vuosina 1865 ja 1860 ei tässä tehdyksi saada, senvuoksi kun viimeksimainitun vuoden tiedot ovat vaillinaisia, niin kuitenkin tauluun pannuista numeroista näkyy, että köyhtynäisyys on puheenalaisella viiden vuoden ajalla kovin enentynyt. Että katovuodet ovat olleet sen varsinaisena syynä, nähdään siitäkin, kun niiden kovimmin tapaamissa pohjaisissa lääneissä köyhäin lukumäärä on verrattoman enimmin lisääntynyt. Arviolta otettuja asianomaisten Kuvernöörien tekemiä laskentoja myöten on köyhäin ja vaivaisten ylöspito vuotuisesti maksanut

Oulun läänin seurakunnille	500,000	markkaa
Kuopion läänin seurakunnille	173,231	„
Uudenmaan läänin seurakunnille	173,427	„

Köyhiä ja turvattomia lapsia, joita kruunun kustannuksella hoidettiin taattujen ihmisten luona seurakunnissa, oli vuonna 1865 Uudenmaan läänissä 109, Kuopion läänissä 179 ja Waasan läänissä 85. Muista lääneistä puuttuu tiedot siitä.

Avuntekotoimia. Useimmissa Suomen seurakunnissa löytyy lainamakasiineja, Teidän Keisarillisen Majesteetin 23 p:nä Toukokuuta 1857 annetun Armollisen Julistuksen mukaan, erinäisillä siemen- ja apujyvästöillä. Alkunaista tarkoitustansa, joka on katovuosien aikana auttaa hädänalaista rahvasta leipäruoalla ja kylvösiemenellä, ovat kuitenkin nämät lainamakasiinit ainoastaan vaillinaisesti voineet suorittaa, sillä nimenmukaiset säästövarat on useinkin hädän hetkenä nähty olevan enimmäksi osaa uloslainattuina. Tätä nykyä on, Teidän Keisarillisen Majesteetin Armollisen Asetuksen kautta Joulukuun 12 p:ltä 1864, seurakunnilla lupa ei ainoastansa pitää makasiinijyvästöjen hoidantoa omassa vallassansa, vaan myös niitä kokonaan lopettaakin. Viimeksimainittua oikeuttansa oli kuitenkin puheenalaisella aikakaudella juuri harva seurakunta käyttänyt. Lopulla vuotta 1865 olivat kirjoihin pannut varastot kaikissa lainamakasiineissa näin:

	Tynnyriä.				Rahaa.	
	Rukiita.	Ohria.	Kauroja.	Herneitä.	Markkaa.	piä.
Uudenmaan läänissä	36,441	4,135	3,571	—	—	—
Turun ja Porin läänissä	43,346	6,455	1,314	88	—	—
Hämeenlinnan läänissä	16,434	6,624	1,170	15	1,216	96
Wiipurin läänissä	13,716	2,806	1,209	—	34,619	78
Mikkelin läänissä	11,889	7,408	439	—	—	—
Kuopion läänissä	20,167	17,867	594	—	—	—
Waasan läänissä	17,173	17, 72	765	—	—	—
Oulun läänissä	12,132	14,466	—	—	—	—
Yhteensä	171,298	76,933	9,062	103	35,836	74

Tavalliset apujyvästöt eivät kuitenkaan puheena olevalla ajalla ole riittäneet sen kovan hädän lievitykseksi, jota katovuodet pohjaisissa lääneissä ovat vaikuttaneet. Hallituksen on sentähden täytynyt niin hyvin suoraan annetuilla avuilla ja lainoilla käydä ahdistetun maanviljelijän avuksi, kuin myös suurempien viljelystointen, vedenperkausten ja tientekojen kautta hankkia työnansiota tilattomalle kansastolle. Myös yksityisetkin henget sekä kotomaassa että ulkomailla, parhaittain Wenäjällä ja Ruotsissa, ovat runsailla lahjoilla auttaneet hädän helpottamiseen. Läänihallituksista tulneiden ilmoitusten mukaan ovat nämät lahjat puheenalaisena aikana olleet:

	Ruis- tynnyriä.	Ohra- tynnyriä.	Kaura- tynnyriä.	Potaatti- tynnyriä.	Herne- tynnyriä.	Jauho- mattoa.	Rahassa	
							Markkaa.	piä.
Kuopion läänissä	1,391	246	4	409	—	257	401,705	70
Waasan „	1,160	686	839	—	103	—	502,159	31
Oulun „	1,030	856	161	—	—	235	469,058	63

Vankein-hoito. Mitään mainittavampaa muutosta vankein hoidossa ja kuljetuksessa ei ole puheenalaisella aikakaudella tapahtunut. Löysyydestä ja muista rikoksista tuomittuja ihmisiä on ollut pantuina työ- ja ojenushuonelaitoksiin Hämeenlinnassa ja Wiipurissa sekä Luostanjoen samallaiseen laitokseen Kuopion läänissä. Näinä viitenä vuotena on mainittuihin laitoksiin otettu 2,572 miespuolta. Naispuolisia rikoksentekejiä on samalla ajalla 1,942 henkeä säilytetty Turun ja Lappeenrannan kruunun-kehruhuoneissa.

7. Uusia rakennuksia.

Valtion kustannuksella puheenalaisena aikakautena toimitetuista rakennustöistä ansainnevat seuraavat mainitsemista:

Uusia rakennuksia kivistä:

Virkakartano Hovioikeudelle ja Kuvernöörinvirastolle Nikolain-kaupungissa.

Huonerakennus Läänin maamittarinkonttoorille y. m. Oulussa.

Sam. Mynttipajalle Helsingissä.

Sam. Läänin-vankiudelle Nikolain-kaupungissa.

Korjauksia ja lisärakennuksia

Suomen kadettikoulun huoneuksissa Haminassa 192,828 markan kustannuksella.

Kruunun-kehruhuoneessa Lappeenrannassa 13,400 markan kustannuksella.

Uusia rakennuksia puusta:

Kirkko Enontekisten kappelissa Oulun läänissä ja pappila samassa paikassa, jotka rakennukset yhteensä maksoivat 54,978 markkaa.

Rukoushuone Inarin-Lapissa 3,200 markan kustannuksella; jota paitse muutamia asuinhuoneuksia on rakennettu tullivartioille Wiipurin läänissä ja korjauksia tehty 7,429 markan edestä Tornion kasakka-kasarmissa.

Etevimmat seurakuntain kustannuksella tällä aikaa tehdyt rakennukset ovat:

Kivikirkot Evankelis-lutherilaisille seurakunnille Porissa, Uudessa kaupungissa, Nikolain-kaupungissa, Mäntsälässä, Orimattilassa, Hattulassa, Impilahdella, Juvalla, Östermarkussa ja Saksalaiselle seurakunnalle Helsingissä, sekä kreikkalais-katolisille seurakunnille Helsingissä ja Nikolain-kaupungissa;

Puukirkot ja rukoushuoneet Evankelis-lutherilaisille seurakunnille Joensuussa, Kerimäellä, Saarijärvellä, Wiitasaarella, Sotkamossa ja Tervolassa;

Koulutalot Turussa, Kokkolassa, Oulussa ja Ikaalissa.

Raastuvat Nikolain-kaupungissa, Wiipurissa ja Raaheessa.

Makasiinirakennukset ja pakkahuoneet Joensuussa, Uskelassa, Kerimäellä, Kauhajoella, Pyhäjärvellä ja Kuolajärvellä, sekä sitä paitse kauppahuoneukset Wiipurissa ja Oulussa, pitäjääntupa Kemiössä, käräjätalo Utsjoella y. m. Suuri osa näitä rakennustöitä on nauttinut laina-apua yleisistä varoista.

Helsingissä hävitti tulipalo Toukokuun 8 päivän edellisenä yönä v. 1863 uuden näytelmähuoneen. Sen uudesta-rakentamiseen ruvettiin vähän ajan kuluttua ja on valtion varoista tähän annettu lainaksi 320,000 markkaa.

Paitse ylläsanottuja rakennustöitä on vielä tällä aikakaudella toimitettu kaikellaisia rannas-rakennuksia ja alansuunnitelma-töitä useissa kaupungeissa.

Tableau comparatif des monnaies, mesures et poids en

Finlande	Russie	France
1 markka (= 100 penniä)	0,25 rouble	1 franc.
1 peninkulma (= 10 virstaa = 18,000 kyynärää = 36,000 jalkaa)	10 verst	10,688 ⁴ kilomètres.
1 jalka (= 10 kymmenystuumaa)	0,9741 fout	0,2969 mètre.
1 neliöpeninkulma (= 100 neliövirstaa)	100 □ verst	11,424,3 hectares.
1 neliövirsta (= 231,428 tynnyrinalaa)	1 □ verst	114,243 hectares.
1 tynnyrinala (= 56,000 □ jalkaa)	0,45184 déciatine	0,49364 hectares.
1 kippunta eli laivaleiviskä (= 20 lei- viskää)	1,0386 berkovetz (= 10,386 pouds)	170,02 kilogrammes.
1 leiviskä (= 20 naulaa)	0,5193 poud	8,5 kilogrammes.
1 naula (= 32 luotia)	1,0386 fount	425,3 grammes.
1 tynnyri (= 6,3 kuutiojalkaa = 30 kappaa)	0,7855 tchetverte	1,6489 hectolitre.
1 lästi (= 288 leiviskää = 148 kuutio- jalkaa)	circa 1,18 laste	1,89 tonneau.

LISÄYKSIÄ.

Lit. A.

Yhteenveto väkiluvuntauluista Suomen Suuriruhtinanmaan

Population (Évangélique) par

Les habitans de la confession grecque

Läänit. Gouvernemens.	Nuorisoa alle 15 vuoden. <i>Enfants et les jeunes gens au- dessous de 15 ans.</i>		Henkilöitä seuraavain ikävuosien välillä:									
			15—40 ikä- vuotta. <i>De 15 à 40 ans.</i>		40—60 ikä- vuotta. <i>De 40 à 60 ans.</i>		60—75 ikä- vuotta. <i>De 60 à 75 ans.</i>		75—90 ikä- vuotta. <i>De 75 à 90 ans.</i>		90—100 ikä- vuotta. <i>De 90 à 100 ans.</i>	
			Miespuolia. <i>Sexe masculin.</i>	Naispuolia. <i>Sexe féminin.</i>	Miespuolia. <i>Sexe masculin.</i>	Naispuolia. <i>Sexe féminin.</i>	Miespuolia. <i>Sexe masculin.</i>	Naispuolia. <i>Sexe féminin.</i>	Miespuolia. <i>Sexe masculin.</i>	Naispuolia. <i>Sexe féminin.</i>	Miespuolia. <i>Sexe masculin.</i>	Naispuolia. <i>Sexe féminin.</i>
Uudenmaan lääni	28,454	28,311	33,602	33,838	16,033	17,736	4,983	6,948	545	1,023	12	21
Turun ja Porin lääni	56,984	56,370	62,476	65,361	27,424	31,197	10,037	13,367	1,286	2,439	17	51
Hämeenlinnan lääni	29,914	29,448	31,399	32,292	16,197	17,683	5,874	7,312	745	1,237	7	28
Viipurin lääni	39,858	39,798	48,061	50,351	24,809	26,832	6,953	8,430	596	909	15	30
Mikkelin lääni	27,081	26,807	31,006	32,405	15,744	17,433	5,175	6,413	506	657	1	7
Kuopion lääni	39,620	39,236	42,780	43,583	19,175	19,872	5,906	7,119	479	793	4	11
Waasan lääni	59,151	59,474	58,514	61,908	25,120	27,858	8,438	10,364	1,421	2,125	13	37
Oulun lääni	34,744	35,101	35,738	37,237	15,738	16,782	5,079	6,125	812	1,318	10	33
Yhteensä (Total)	315,806	314,545	343,576	356,975	160,240	175,393	52,445	66,078	6,390	10,501	79	218

evankelis-lutherilaisissa seurakunnissa vuonna 1865.

âge et par état civil en 1865.

orthodoxe ne sont pas compris ici.

Henkilöitä yli 100 vuoden. <i>Au delà de 100 ans.</i>		Yhteensä. <i>Total par sexe.</i>		Koko kansas- to. <i>Total Géné- ral.</i>	Naineita ja naituja. <i>Mariés.</i>		Leskimiehiä ja leskivaimoja. <i>Veufs et veuves.</i>		Naimattomia yli 15 vuoden. <i>Célibataires au delà de 15 ans.</i>		Nuorisoa alle 15 vuoden. <i>Enfants au-des- sous de 15 ans.</i>		Yhteensä. <i>Total par sexe.</i>		Koko kansas- to. <i>Total Géné- ral.</i>
<i>Sece masculin.</i>	<i>Naispuolia. Sece féminin.</i>	<i>Sece masculin.</i>	<i>Naispuolia. Sece féminin.</i>		<i>Sece masculin.</i>	<i>Naispuolia. Sece féminin.</i>	<i>Sece masculin.</i>	<i>Naispuolia. Sece féminin.</i>	<i>Sece masculin.</i>	<i>Naispuolia. Sece féminin.</i>	<i>Sece masculin.</i>	<i>Naispuolia. Sece féminin.</i>	<i>Sece masculin.</i>	<i>Naispuolia. Sece féminin.</i>	
—	—	83,629	87,877	171,506	27,857	27,897	3,627	8,647	23,691	23,022	28,454	28,311	83,629	87,877	171,506
—	—	158,224	168,785	327,009	55,390	55,494	5,315	13,836	40,535	43,085	56,984	56,370	158,224	168,785	327,009
1	—	84,137	88,000	172,137	30,795	30,834	3,048	7,115	20,380	20,603	29,914	29,448	84,137	88,000	172,137
—	—	120,292	126,350	246,642	45,533	45,723	4,749	13,365	30,152	27,464	39,858	39,798	120,292	126,350	246,642
—	—	79,513	83,722	163,235	28,114	28,114	3,002	7,006	21,316	21,795	27,081	26,807	79,513	83,722	163,235
—	1	107,964	110,615	218,579	36,400	36,460	3,735	7,878	28,209	27,041	39,620	39,236	107,964	110,615	218,579
—	—	152,657	161,766	314,423	53,176	53,229	5,125	11,291	35,205	37,772	59,151	59,474	152,657	161,766	314,423
—	—	92,121	96,596	188,717	29,870	29,871	3,776	6,720	23,731	24,904	34,744	35,101	92,121	96,596	188,717
1	1	878,537	923,711	1,802,248	307,135	307,622	32,377	75,858	223,219	225,686	315,806	314,545	878,537	923,711	1,802,248

Lit. B.

IV

Ilmoitettu vuotuisen elonsaaliin
Rendement des récol-

Läänit. Gouvernements.	Vuonna 1861.					Vuonna 1862.				
	Tynnyriä. Tonneaux.					Tynnyriä. Tonneaux.				
	Nisuja. Froment.	Rukita. Seigle.	Ohria. Org.	Kauroja. Avoine.	Herneitä. Pois.	Nisuja. Froment.	Rukita. Seigle.	Ohria. Org.	Kauroja. Avoine.	Herneitä. Pois.
Uudenmaan lääni	4,240	211,333	40,111	131,554	10,261	3,213	198,127	40,010	167,118	5,876
Turun ja Porin lääni	10,266	397,641	98,832	191,407	21,350	9,863	384,251	106,081	204,373	20,550
Hämeenlinnan lääni	—	169,320	84,735	113,010	19,360	—	163,860	77,250	112,050	8,470
Wiipurin lääni	—	289,000	94,000	269,000	—	—	220,000	69,000	199,000	—
Mikkelin lääni	—	264,000	112,000	128,000	—	—	155,000	69,000	74,000	—
Kuopion lääni	—	241,030	249,565	64,519	5,111	—	186,286	134,682	61,438	120
Waasan lääni	—	273,385	340,240	118,280	—	—	151,960	157,820	68,370	—
Oulun lääni	—	134,775	232,898	11,263	—	—	42,487	108,207	4,583	—
Yhteensä (Total)	14,506	1,980,484	1,252,381	1,027,033	56,082	13,076	1,501,971	762,050	890,932	35,016

V

määrä allaseisovista viljalajista.
tes de la Finlande.

Vuonna 1863.					Vuonna 1864.					Vuonna 1865.				
Tynnyriä. Tonneaux.					Tynnyriä. Tonneaux.					Tynnyriä. Tonneaux.				
Nisuja. Froment.	Rukita. Seigle.	Ohria. Org.	Kauroja. Avoine.	Herneitä. Pois.	Nisuja. Froment.	Rukita. Seigle.	Ohria. Org.	Kauroja. Avoine.	Herneitä. Pois.	Nisuja. Froment.	Rukita. Seigle.	Ohria. Org.	Kauroja. Avoine.	Herneitä. Pois.
4,382	254,429	49,990	164,812	11,440	4,339	270,623	30,905	123,981	10,910	3,391	181,660	43,614	148,336	13,261
9,786	407,335	105,329	201,063	24,621	10,986	427,083	95,772	196,282	23,181	9,315	388,417	102,715	151,396	23,886
—	240,150	87,550	111,400	19,800	—	232,280	71,260	97,100	21,195	—	173,840	79,650	96,860	15,767
—	260,000	72,000	177,000	—	—	280,000	68,000	188,000	—	—	160,000	65,000	164,000	—
—	196,000	78,000	100,000	—	—	191,000	62,000	68,000	—	—	125,000	81,000	112,000	—
—	231,510	227,125	63,738	2,339	—	237,660	157,325	69,267	2,561	—	150,410	202,325	61,028	2,191
—	261,490	283,150	109,450	—	—	395,830	242,960	89,330	—	—	283,620	253,150	89,245	—
—	68,383	163,622	8,656	—	—	123,584	234,177	23,731	—	—	42,578	195,179	13,188	—
14,168	1,919,297	1,066,766	936,119	58,200	15,325	2,158,060	962,399	855,691	57,847	12,706	1,505,525	1,022,633	836,053	55,105

Taulu, osottava jyvän sisääntuonnin ja ulosviennin
Table comparative de l'importation et de l'exportation

	Sisääntuonti. Importation.					
	1861.	1862.	1863.	1864.	1865.	Yhteensä näinä viitenä vuotena. Total pour la période quin- quennale.
a) Jauhamatonta viljaa. a) Céréales non moulues.						
Rukiita (<i>Seigle</i>) tynnyriä (<i>Tonneaux</i>) . . .	12,231	258,684	195,203	101,384	137,096	704,598
Ohria (<i>Orge</i>) " " . . .	4,815	87,697	34,288	24,571	35,274	186,645
Kauroja (<i>Avoine</i>) " " . . .	8,300	25,983	30,337	28,682	34,766	128,068
Nisuja (<i>Froment</i>) " " . . .	76	182	90	49	52	449
Herneitä (<i>Pois</i>) " " . . .	642	2,398	6,629	5,065	3,121	17,855
Muita viljalajia (<i>Céréales d'autres espèces</i>)	8	153	49	25	220	455
Yhteensä tynnyriä (<i>Total Tonneaux</i>)	26,072	375,097	266,596	159,776	210,529	1,038,070
b) Jauhettua viljaa. b) Céréales moulues.						
Jauho-leiviskää	2,869,682	6,754,315	5,050,338	5,483,804	8,603,540	28,761,679
Kaikki yhteensä jyviä, lukein 1 tynnyri = 12 leiviskää.						
Leiviskää.	3,182,546	11,255,479	8,249,490	7,401,116	11,129,888	41,218,519

välisen suhdan Suomessa vuosina 1861–1865.
du blé, pour la période quinquennale de 1861 à 1865.

	Ulosvienti. Exportation.						Tuoma- ja viemämäärän eroitus näinä viitenä vuotena. (Merkki + luvun edellä tietää jälkimmäisen ja merkki — edel- lisen enemmyyttä.) <i>La différence entre l'importation et l'exportation. (Le signe + devant le nombre marque le surplus du dernier; le signe — marque celui du premier.)</i>
	1861.	1862.	1863.	1864.	1865.	Yhteensä näinä viitenä vuotena. Total pour la période quin- quennale.	
64,482	18,976	7,218	12,945	16,990	120,611	—	583,987
17,796	2,335	53	5	1,121	21,310	—	165,335
91,933	32,847	43,086	9,655	11,538	189,059	+	60,991
54	67	267	30	21	439	—	10
879	103	13	9	2	1,006	—	16,849
—	—	—	—	6	6	—	449
175,144	54,328	50,637	22,644	29,678	332,431	—	705,639
91,552	30,255	12,831	19,585	22,916	177,139	—	28,584,540
2,193,280	682,191	620,475	291,313	379,052	4,166,311	—	37,052,208

Lit. D.

Talven yli ruokittujen eläinten lukumäärä Suomessa vuonna 1865.

Nombre de têtes de bétail en Finlande en 1865.

Läänit. <i>Gouvernements.</i>	Hevosia. <i>Chevaux.</i>	Sonnia ja härkiä. <i>Taureaux et boeufs.</i>	Lehmiä. <i>Vaches.</i>	Hiehoja. <i>Menu bétail.</i>	Lampaita. <i>Brebis.</i>	Sikoja. <i>Cochons.</i>	Vuohia. <i>Chèvres.</i>	Peuroja. <i>Rennes.</i>
Uudenmaan lääni	26,820	9,554	54,196	26,510	78,021	20,243	1,373	—
Turun ja Porin lääni	44,013	16,252	97,918	44,090	197,279	27,290	5,529	—
Hämeenlinnan lääni	30,414	8,870	72,768	29,600	96,700	27,100	7,250	—
Wiipurin lääni	35,600	4,000	87,600	19,300	106,000	60,000	680	—
Mikkelin lääni	26,000	7,300	80,500	25,000	62,900	30,900	1,700	—
Kuopion lääni	31,960	7,000	79,880	23,360	87,920	32,860	1,600	—
Waasan lääni	46,995	7,331	122,322	31,883	183,341	24,475	6,707	—
Oulun lääni	20,444	4,653	75,713	18,721	97,517	4,042	107	40,274
Yhteensä (<i>Total</i>)	262,246	64,960	670,897	218,464	909,678	226,910	24,946	40,274

Lit. E.

Petojen tappamia eläimiä vuosina 1861—1865.

Le nombre d'animaux domestiques tués par des bêtes féroces.

	Hevosia. <i>Chevaux.</i>	Sarvi- raavaita. <i>Bêtes à cornes.</i>	Lampaita ja Vuohia. <i>Brebis et Chèvres.</i>	Sikoja. <i>Cochons.</i>	Peuroja. <i>Rennes.</i>
Uudenmaan läänissä	564	1,096	2,785	95	—
Turun ja Porin „	219	1,435	4,268	99	—
Hämeenlinnan „	137	258	503	34	—
Wiipurin „	670	2,119	3,911	1,460	—
Mikkelin „	e i o l e t i e t o j a.				
Kuopion „	90	329	937	67	—
Waasan „	113	520	1,705	50	—
Oulun „	132	372	1,214	2	4,751
Kaikkiansa koko Suomenmaassa paitse Mikkelin lääniiä	1,925	6,129	15,323	1,807	4,751

Lit. F.

**Taulu, joka osottaa kruununmetsäin jaon ja alanlaveuden
lopulla vuotta 1865.**

Tableau indiquant l'étendue des bois de l'état en Finlande à la fin de 1865.

	Hallinto- piirien luku- määrä. <i>Nombre de territoires d'administra- tion forestière.</i>	Ala <i>Surface</i>	
		tynnyrinmaata. <i>1 tynnyrinmaa = 0,49364 hectares.</i>	vastaavissa neliövirtoissa. <i>1 neliövirto = 114,242 hectares.</i>
Kemin hallintopiirissä	7	14,825,082	64,059,1
Iin hallintopiirissä	4	3,240,976	14,004,2
Kajaanin hallintopiirissä	3	1,468,384	6,344,9
Oulun hallintopiirissä	4	577,570	2,495,7
Waasan läntisessä hallintopiirissä	5	367,259	1,587,3
Waasan itäisessä hallintopiirissä	6	295,279	1,275,9
Kuopion itäisessä hallintopiirissä	6	640,326	2,766,8
Kuopion läntisessä hallintopiirissä	4	404,017	1,745,8
Impilahti-Suistamon hallintopiirissä	2	131,970	570,2
Hämeenlinnan läänin hallintopiirissä	4	78,844	340,6
Turun ja Porin läänin hallintopiirissä	6	367,984	1,590
Yhteensä	51	22,397,691	96,780,5
		(11,056,397 hectares.)	

Lit. G.

Taulu, joka osottaa kuinka paljo allamainittuja metsäntuotteita Suomesta on viety ulos vuosina 1861—1865.

Exportation des produits des forêts pendant la période de 1861 à 1865.

Hartsia. <i>Résine.</i>	Leiviskää. = 8,5 kilo- grammes.	6,871
Pihkaa. <i>Gemme de pin et de sapin.</i>	Leiviskää. = 8,5 kilo- grammes.	—
Potaska. <i>Potasse.</i>	Leiviskää. = 8,5 kilo- grammes.	—
Pikää. <i>Poir.</i>	Tynnyriä. <i>Tonneaux.</i>	1,202
Tervaa. <i>Goudron.</i>	Tynnyriä. <i>Tonneaux.</i>	142,456
Halkoja. <i>Bois à brûler.</i>	Syltä. <i>Corde.</i>	144,832
Tukkeja. <i>Bois de char- pente.</i>	Kappaletta. <i>Pièces.</i>	20,613
Rinkuja. <i>Vergues.</i>	Kappaletta. <i>Pièces.</i>	5,272
Paruja. <i>Poutrelles.</i>	Kappaletta. <i>Pièces.</i>	74,683
Mastopuita. <i>Mâts.</i>	Kappaletta. <i>Pièces.</i>	16
Hirsiä. <i>Poutres.</i>	Kappaletta. <i>Pièces.</i>	15,204
Ruoteita. <i>Lattes.</i>	Toltia. <i>Douzaines.</i>	55,054
Battensia.	Toltia. <i>Douzaines.</i>	19,837
Lautoja. <i>Planches.</i>	Toltia. <i>Douzaines.</i>	235,565
Palkkeja. <i>Madriers.</i>	Toltia. <i>Douzaines.</i>	241,603
Vuonna 1861		
" 1862		
" 1863		
" 1864		
" 1865		
Yhteensä		

Lit. H.

Tapettuja peto-eläimiä vuosina 1861—1865.

Bêtes féroces tués 1861—1865.

	Karhuja. <i>Ours.</i>	Susia. <i>Loups.</i>	Ilveksiä. <i>Lynx.</i>	Kettuja. <i>Renards.</i>	Näätä ja kärppiä. <i>Martres et hermines.</i>	Osmia. <i>Gloutons.</i>	Saukkoja. <i>Loutres.</i>
Uudenmaan läänissä	2	330	35	1,113	—	—	—
Turun ja Porin „	t i e d o t p u u t t u v a t.						
Hämeenlinnan „	50	502	61	219	—	—	—
Wiipurin „	245	810	53	1,859	27	—	47
Mikkelin „	44	209	—	1,195	—	—	—
Kuopion „	35	191	23	1,268	—	18	—
Waasan „	25	284	11	1,559	25	10	—
Oulun „	212	53	8	2,659	—	211	—
Yhteensä koko maassa paitse Turun ja Porin läänissä	613	2,379	191	9,872	52	239	47

Yleis-silmäys raudanvalmistuksesta

Aperçu de la fabrication de fer

Vuonna.	Harkko- ja valinrautaa. <i>Fer de fonte.</i>				Kankirautaa. <i>Fer en barres.</i>		Kimppu-, pultti- ja tehdasrautaa. <i>Fer manufacturé.</i>				
	Parhaastaan vuorimalmeja käyttävää sulatusunua. <i>Forges ou fourneaux de fer em- ployants minerais des montagnes.</i>	Järvi- ja suomalmeja sulatusunua. <i>Forges ou fourneaux de fer em- ployants minerais des lacs et des marais.</i>	Valmistettua tuotetta. <i>Production.</i> Kippuntaa. <i>(1 kippunta = 170,02 kilogrammes.)</i>		Runkkia. <i>Traves.</i>	Valmistettua tuotetta. <i>Production.</i> Kippuntaa.		Runkkia. <i>Traves.</i>	Pajastoja. <i>Marteaux.</i>		Valmistettua tuotetta. <i>Production.</i> Kippuntaa.
			Harkkorautaa. <i>Fer de fonte.</i>	Valinteoksia. <i>Fonte de fer ouvrée.</i>		Rautapeltiä. <i>Plaque de fer.</i>	Kankirautaa. <i>Fer en barres.</i>		Kimppu- pajastoja.	Naularipajastoja. <i>Marteaux de clou.</i>	
1861	7	7	52,752	2,000	44	—	52,568	25	27	43	3,457
1862	8	8	66,455	4,000	45	507	56,134	24	26	41	3,328
1863	7	10	72,331	2,000	46	—	63,652	26	29	45	3,608
1864	7	9	79,694	2,400	43	—	70,325	25	29	45	3,796
1865	7	10	82,997	2,100	47	—	69,799	24	28	43	3,804
Yhteensä yllämainit- tuina viitenä vuotena	—	—	354,229	12,500	—	507	312,478	—	—	—	17,993

Suomessa vuosina 1861—1865.

en Finlande en 1861—1865.

Valmistaessa käytettyä <i>Materiaux pour la fabrication</i>						Poltto-aineita mennyt. <i>Emploi de bois à brûler et de charbon.</i>			Valmistet- tujen teos- ten koko arvo. <i>Valeur brute de la production de fer de la Finlande.</i>	Kotimaisten rautatuot- teiden arvo, sittenkuin koko arvosta on otettu pois kustannukset ulko- maan rautamalmista, raudasta, kivihiillistä, y. m. <i>Valeur de la produc- tion de fer de la Fin- lande, moins le paie- ment des minerais étran- gers, du fer, des houilles, etc.</i>
malmia. <i>minerais.</i> Kippuntaa.				rautaa. <i>fer.</i> Kippuntaa.		Puita. <i>Bois à brûler.</i> Kuutio- sylvä. <i>Cordes.</i>	Sysiä. <i>Charbons de bois.</i> Lästä. <i>Lastes.</i>	Kivihiiliä. <i>Houilles.</i> Tynnyriä. <i>Tonneaux.</i>		
Ulkomaan vuori- malmia. <i>Minerais étrangers des montagnes.</i>	Suomen vuori- malmia. <i>Minerais Finlandois des montagnes.</i>	Järimalmeja. <i>Minerais des lacs.</i>	Suomalmeja. <i>Minerais des marais.</i>	Ulkomaan rautaa. <i>Fer étranger.</i>	Kotimaan rautaa. <i>Fer finlandois.</i>					
25,297	20,735	92,881	21,027	26,470	44,249	9,005	99,819	36,503	5,607,236	3,328,124
29,340	28,622	123,447	21,808	15,186	57,199	16,241	108,300	50,520	6,283,964	3,877,856
38,439	23,908	131,301	14,023	18,520	57,784	16,431	104,123	24,136	6,719,842	4,150,566
52,800	25,903	129,184	8,169	24,700	68,020	18,780	115,180	25,990	7,122,912	4,127,032
39,684	14,560	169,010	4,441	30,344	62,350	19,630	110,620	30,800	6,308,681	3,986,943
185,560	113,728	645,823	69,468	115,220	289,602	80,087	538,042	167,949	32,042,635	19,470,521

Lit. J.

Taulu, osottava käymässä olevain vapriikien ja käsitehdaslaitosten lukumäärän Suomessa vuosina 1861—1865, kuin myös niissä työskenteleväin työntekijöiden paljouden, teoksien kokonais-arvon, sekä kuinka paljo kaikkien näiden laitosten käyttämistä varten yhteisistä varoista annettuja lainoja kaikkiansa vielä on ulkona.

Fabriques et manufactures en activité 1861—1865.

(Remarque: Les chiffres ici ne sont pas exactes.)

	Kaupunkien majistraatien alle kuuluvia. <i>Dans les villes.</i>				Kaupunkien majistraatien alle kuulumattomia. <i>à la campagne.</i>				Summa. <i>Total.</i>				<i>Total des prêts des fonds publics donnés aux fabricants.</i> Laitosten käyttämistä varten yhteisistä varoista annettu ja vielä ulkona olevat lainamäärät.	
	Vapriikien ja käsitehdasten luku. <i>Nombre des fabriques.</i>	Työntekijäin paljous. <i>Nombre des ouvriers.</i>	Teosten arvo. <i>Valeur de la fabrication.</i>		Vapriikien ja käsitehdasten luku. <i>Nombre des fabriques.</i>	Työntekijäin paljous. <i>Nombre des ouvriers.</i>	Teosten arvo. <i>Valeur de la fabrication.</i>		Vapriikien ja käsitehdasten luku. <i>Nombre des fabriques.</i>	Työntekijäin paljous. <i>Nombre des ouvriers.</i>	Teosten arvo. <i>Valeur de la fabrication.</i>			
			Markkaa. <i>Francs.</i>	p. <i>c.</i>			Markkaa. <i>Francs.</i>	p. <i>c.</i>			Markkaa. <i>Francs.</i>	p. <i>c.</i>	Markkaa. <i>Francs.</i>	p. <i>c.</i>
1861	238	6,297	13,511,807	62	59	783	1,469,225	44	297	7,080	14,981,033	6	2,507,283	40
1862	250	6,182	18,559,206	24	69	819	2,193,254	40	319	7,001	20,752,460	64	2,384,600	96
1863	281	6,059	13,987,316	27	65	848	2,851,524	68	346	6,907	16,838,840	95	1,762,977	4
1864	302	6,034	14,301,721	69	83	900	2,194,488	45	385	6,934	16,496,210	14	1,671,309	80
1865	312	6,946	18,518,875	97	85	999	1,958,071	89	397	7,945	20,476,947	86	1,765,624	44

Eris-luettelo ilmoitetuista vapriikeista ja käsi-

(Merkki * näyttää, että

Spécification des fabri-

(Remarque: Les chiffres ne sont pas exactes.)

	1861.				1862.			
	Lukumäärä Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabrication.		Lukumäärä Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabrication.	
	vapriikeja ja laitok- sia. <i>des fabri- ques.</i>	työnteki- jöitä. <i>des ou- vriers.</i>			vapriikeja ja laitok- sia. <i>des fabri- ques.</i>	työnteki- jöitä. <i>des ou- vriers.</i>		
			Markkaa. Francs.	piä. cent.			Markkaa. Francs.	piä. cent.
1. Vapriikeja raudan ja muiden metallien valmistuksia varten.								
Läkki- ja peltipajoja	1	?	1,200	—	1	?	3,200	—
Pronssi- ja messinki-valimoita	1	2	2,260	—	2	6	16,985	24
Lyijyhauti-vapriikeja	1	2	2,600	—	1	2	2,600	—
Jalojen ja epäjalojen metallien valmistus- vapriikeja	2	21	13,344	—	3	31	20,420	—
Hienoin takeiden vapriikeja	—	—	—	—	—	—	—	—
Koneellisia pajoja	15	874	1,154,454	56	15	909	1,404,814	80
Nappivapriikeja	2	12	9,200	—	2	12	6,800	—
Järvalmin puhdistusrunkkeja	1	16	63,200	—	1	38	67,200	—
Naulatehtaita	—	—	—	—	—	—	—	—
Yhteensä	23	927	1,246,258	56	25	998	1,522,020	4
2. Vapriikeja kalkellaisten nikkarinteoksien, ajokapineiden, maanviljelyskalujen, huonekalujen y. m. tekoa varten.								
Vapriikeja rakennusten seinäis-kapineiden tekoa varten	—	—	—	—	—	—	—	—
Huonekaluvapriikeja	14	95	81,996	—	12	115	93,622	72
Maanviljelyskalujen ja koneiden vaprii- keja	1	12	8,620	—	1	4	4,564	—
Ajokapineiden vapriikeja	5	91	83,964	80	7	116	103,728	92
Karttavapriikeja	11	66	26,728	60	13	72	131,229	40
Leikkikaluvapriikeja	—	—	—	—	—	—	—	—
Ruumiinarkuntehtaita	1	9	8,000	—	3	10	11,002	—
Sateen- ja päivänvarjon vapriikeja	1	4	2,804	—	1	4	1,416	—
Vasu- ja olkihattutehtaita	1	4	1,600	—	1	3	1,600	—
Kellotehtaita	—	—	—	—	1	2	1,200	—
Soittoneuvoin vapriikeja	4	15	18,780	—	4	17	15,260	—
Kuvanveistosteosten vapriikeja	1	21	32,000	—	1	10	20,000	—
Yhteensä	39	317	264,493	40	44	353	383,623	4

tehdaslaitoksista allamainittuina vuosina.

tiedonannot ovat vaillinaisia.)

ques et manufactures.

Le signe * marque des données incomplètes.)

1863.				1864.				1865.			
Lukumäärä Nombre		Teosten arvo. <i>Valeur de la fabrication.</i>		Lukumäärä Nombre		Teosten arvo. <i>Valeur de la fabrication.</i>		Lukumäärä Nombre		Teosten arvo. <i>Valeur de la fabrication.</i>	
vapriikeja ja laitok- sia. <i>des fabri- ques.</i>	työnteki- jöitä. <i>des ou- vriers.</i>			vapriikeja ja laitok- sia. <i>des fabri- ques.</i>	työnteki- jöitä. <i>des ou- vriers.</i>			vapriikeja ja laitok- sia. <i>des fabri- ques.</i>	työnteki- jöitä. <i>des ou- vriers.</i>		
		Markkaa. <i>Francs.</i>	piä. <i>cent.</i>			Markkaa. <i>Francs.</i>	piä. <i>cent.</i>			Markkaa. <i>Francs.</i>	piä. <i>cent.</i>
1	5	2,000	—	1	?	2,400	—	—	—	—	—
6	37	52,527	—	4	22	51,257	20	5	17	17,226	60
1	2	416	—	1	1	1,540	—	1	2	7,917	52
4	38	26,800	—	6	50	55,559	—	9	* 58	56,606	—
1	28	22,486	44	1	32	40,000	—	1	50	50,000	—
15	857	* 1,334,029	* 72	15	* 1,010	* 1,690,551	* 62	14	* 971	* 1,854,341	* 92
2	13	8,200	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	38	67,200	—	4	103	82,081	—	4	64	120,652	—
1	9	40,000	—	3	41	84,314	—	3	42	121,969	—
32	1,027	1,553,659	16	35	1,259	2,007,702	82	37	1,204	2,228,713	4
—	—	—	—	—	—	—	—	1	12	4,630	—
15	134	129,800	60	20	* 174	* 161,161	* 58	23	* 169	* 116,086	* 10
1	4	2,600	—	1	?	?	—	—	—	—	—
6	44	72,940	—	6	48	75,546	—	4	* 26	* 32,040	—
14	* 67	* 27,330	80	14	* 38	* 20,323	* 20	12	* 35	* 15,730	—
1	1	108	—	1	1	1,200	—	1	7	2,846	20
3	11	9,739	52	3	9	14,752	—	4	16	20,257	—
1	3	1,504	—	1	2	732	20	—	—	—	—
1	2	2,000	—	1	3	2,400	—	1	4	2,400	—
2	6	2,250	—	2	8	3,100	—	2	5	3,741	—
6	11	11,788	—	6	16	18,204	—	5	10	7,760	—
1	4	7,200	—	1	?	?	—	1	?	?	—
51	287	267,260	92	56	299	297,418	98	54	284	205,490	30

Eris-luettelo ilmoitetuista vapriikeista ja käsi-

(Merkki * näyttää, että

Spécification des fabri-

(Remarque: Les chiffres ne sont pas exactes.)

	1861.				1862.			
	Lukumäärä Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabrication.		Lukumäärä Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabrication.	
	vapriikeja ja laitok- sia.	työnteki- jöitä.	Markkaa. Francs.	piä. cent.	vapriikeja ja laitok- sia.	työnteki- jöitä.	Markkaa. Francs.	piä. cent.
	des fabri- ques.	des ou- vriers.			des fabri- ques.	des ou- vriers.		
3. Vapriikeja pumpuli-, pellava-, villa- ja hampukankaiden ja tavarain valmistelua ja tekoa varten.								
Pumpulikehruustoja	4	* 1,783	* 2,935,434	40	4	* 1,240	* 2,972,088	56
Pumpulikangastehtaita	3	* 42	* 12,000	—	3	* 52	* 64,000	—
Pumpulivanusteita	1	2	5,600	—	—	—	—	—
Hattu- ja lakkivapriikeja	1	3	3,760	—	2	5	7,200	—
Miehenvaatteiden vapriikeja	—	—	—	—	—	—	—	—
Verkavapriikeja	8	254	346,149	80	7	222	374,381	44
Pellavakehruustoja	1	456	600,000	—	1	755	1,200,000	—
Pellavakangastehtaita	1	—	—	—	1	—	—	—
Köydenpunoustehtaita	1	8	4,000	—	2	14	12,000	—
Purjevaatteenvapriikeja	1	37	24,480	—	—	—	—	—
Sukkavapriikeja	1	33	20,000	—	1	31	24,000	—
Trikoovapriikeja	1	135	125,206	—	1	129	150,271	—
Vaksivaatevapriikeja	1	1	200	—	1	1	200	—
Villakangastehtaita	1	36	21,668	24	1	60	27,554	44
Villakehruustoja	3	—	—	—	3	—	—	—
Lattiamatonvapriikeja	1	12	1,200	—	1	12	1,200	—
Yhteensä	29	2,802	4,099,698	44	28	2,521	4,832,895	44
4. Paperin ja paperiteosten valmistus- vapriikeja.								
Paperitehtaita	9	* 336	* 649,342	40	8	* 241	* 481,050	80
Puisen paperin ja paperiaineen valmistus- vapriikeja	—	—	—	—	1	15	12,000	—
Tapettivapriikeja	3	76	166,268	68	3	76	162,434	40
Korttivapriikeja	2	20	35,438	48	2	19	35,028	—
Kotelo- ja kirjannitoustöiden vapriikeja	—	—	—	—	1	3	3,000	—
Yhteensä	14	432	851,049	56	13	354	693,513	20

tehdaslaitoksista allamainittuina vuosina.

tiedonannot ovat vaillinaisia.)

ques et manufactures.

Le signe * marque des données incomplètes.)

	1863.				1864.				1865.			
	Lukumäärä Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabrication.		Lukumäärä Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabrication.		Lukumäärä Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabrication.	
	vapriikeja ja laitok- sia.	työnteki- jöitä.	Markkaa. Francs.	piä. cent.	vapriikeja ja laitok- sia.	työnteki- jöitä.	Markkaa. Francs.	piä. cent.	vapriikeja ja laitok- sia.	työnteki- jöitä.	Markkaa. Francs.	piä. cent.
	des fabri- ques.	des ou- vriers.			des fabri- ques.	des ou- vriers.			des fabri- ques.	des ou- vriers.		
5	* 1,150	* 385,200	—	5	* 1,097	* 198,800	—	5	1,821	3,034,760	—	—
3	?	?	—	3	?	?	—	3	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	6	8,800	—	2	5	5,400	—	2	6	4,200	—	—
1	15	2,400	—	2	19	42,180	—	2	12	37,825	—	—
6	128	106,239	80	7	101	105,435	16	7	118	86,850	80	—
1	774	1,310,000	—	1	805	1,600,000	—	1	785	2,600,000	—	—
1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—
2	13	22,000	—	2	16	22,000	—	2	18	22,562	50	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	16	?	—	1	16	?	—	1	17	?	—	—
2	* 115	* 141,106	—	2	* 74	* 163,470	—	1	73	169,440	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	74	51,076	8	1	71	43,431	16	5	87	43,100	—	—
5	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
30	2,291	2,026,821	88	32	2,204	2,180,716	32	30	2,937	5,998,738	30	—
7	313	672,454	85	8	* 226	* 445,435	20	7	* 337	645,200	76	—
1	18	14,400	—	1	15	20,000	—	1	25	28,000	—	—
2	74	155,472	—	2	85	188,633	—	3	99	206,758	—	—
2	20	38,783	36	2	21	45,033	—	2	19	26,564	80	—
1	3	4,200	—	3	11	7,552	60	4	* 15	* 12,360	—	—
13	428	885,310	21	16	358	706,653	80	17	495	918,883	56	—

Eris-luettelo ilmoitetuista vapriikeista ja käsi- tehdaslaitoksista allamainittuina vuosina.

(Merkki * näyttää, että tiedonannot ovat vaillinaisia.)

Spécification des fabriques et manufactures.

(Remarque: Les chiffres ne sont pas exactes. Le signe * marque des données incomplètes.)

	1861.				1862.				
	Lukumäärä Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabrication.		Lukumäärä Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabrication.		
	vapriikeja ja laitok- sia. des fabri- ques.	työnteki- jöitä. des ou- vriers.			vapriikeja ja laitok- sia. des fabri- ques.	työnteki- jöitä. des ou- vriers.			
			Markkaa. Francs.	piä. cent.			Markkaa. Francs.	piä. cent.	
5. Keinollis-kemiallisia vapriikeja, kaikellais- ten metsäntuotteiden sievistystehtaita, valo- ainetten, väriainetten y. m. sekä värjäri- teosten vapriikeja.									
Lyijymudan ja väriainetten valmistustehtaita	1	2	13,400	—	1	2	11,080	—	
Väri- ja liitumyllyjä	2	10	17,472	—	1	9	61,600	—	
Värjäystehtaita	—	—	—	—	—	—	—	—	
Metsäntuotteen sievistystehtaita	2	12	16,760	—	1	8	12,000	—	
Vapriikeja kuivin-tislauksia varten puus- ta	—	—	—	—	—	—	—	—	
Tulitikkuvapriikeja	11	* 298	282,948	—	13	* 284	261,980	—	
Rikkihapon-vapriikeja	1	3	6,000	—	1	3	34,836	—	
Kynttilä-, saipua- ja suopatehtaita	5	130	1,041,160	—	5	128	1,649,812	—	
Valokaasun-vapriikeja	1	17	54,112	—	1	25	140,000	—	
Oljymyllyjä	7	22	69,884	56	6	* 21	82,696	—	
Sinettilakan-vapriikeja	1	1	1,000	—	1	1	1,400	—	
Lakkavernissan-vapriikeja	1	1	3,200	—	1	1	2,400	—	
Keinollis-kemiallisia vapriikeja	—	—	—	—	—	—	—	—	
Luumyllyjä	—	—	—	—	—	—	—	—	
Methyloxidin tilauslaitos	1	4	69,200	—	1	4	35,200	—	
Puuhappo-tehtaita	—	—	—	—	1	5	10,000	—	
Puufotogenin-vapriikeja	—	—	—	—	—	—	—	—	
Tervapolttimoja	—	—	—	—	—	—	—	—	
Yhteensä	33	500	1,575,136	56	33	491	2,303,004	—	
6. Vapriikeja lasi-, posliini-, fajanssi- ja savenvalaus-töitä varten.									
Fajanssi-, posliini-, kaakeli- ja ruukkuteh- taita	14	152	154,933	—	14	* 112	235,095	84	
Lasi- ja posliiniteosten tahkous- ja maalaus- tehtaita	—	—	—	—	1	7	17,740	—	
Lasiruukkeja	15	439	597,921	28	18	598	1,146,961	52	
Savipiippu-tehtaita	4	14	11,061	60	5	19	17,004	80	
Peilivapriikeja	3	13	14,028	—	3	20	41,912	—	
Lamppuvapriikeja	1	?	400	—	—	—	—	—	
Kaakeli- ja saviastia-vaapriikeja	—	—	—	—	2	5	* 320	—	
Yhteensä	37	618	778,343	88	43	761	1,459,034	16	

1863.				1864.				1865.			
Lukumäärä Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabrication.		Lukumäärä Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabrication.		Lukumäärä Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabrication.	
vapriikeja ja laitok- sia. des fabri- ques.	työnteki- jöitä. des ou- vriers.			vapriikeja ja laitok- sia. des fabri- ques.	työnteki- jöitä. des ou- vriers.			vapriikeja ja laitok- sia. des fabri- ques.	työnteki- jöitä. des ou- vriers.		
		Markkaa. Francs.	piä. cent.			Markkaa. Francs.	piä. cent.			Markkaa. Francs.	piä. cent.
1	2	12,120	—	1	?	14,736	—	1	2	14,680	—
1	9	8,400	—	1	9	16,800	—	1	9	16,800	—
7	25	32,904	25	7	26	23,636	40	7	22	23,578	—
1	10	15,600	—	4	12	24,696	—	8	25	44,814	—
—	—	—	—	—	—	—	—	1	?	?	—
10	* 306	* 201,860	—	10	* 160	124,836	—	11	297	170,353	—
1	3	18,500	—	1	?	22,000	—	1	?	20,000	—
5	130	1,442,802	—	5	137	1,528,638	—	6	136	1,356,753	—
1	25	96,000	—	1	25	108,000	—	1	25	108,624	—
7	* 19	56,689	20	7	* 17	* 75,162	—	6	20	68,206	—
1	1	960	—	1	1	1,600	—	1	1	910	—
1	1	400	—	1	2	240	—	1	1	200	—
1	7	26,500	—	1	8	43,700	—	1	9	24,300	—
—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	10,000	—
1	18	39,900	—	1	12	16,564	—	1	12	15,784	—
1	7	8,380	—	1	2	6,880	—	1	2	3,440	—
—	—	—	—	1	17	28,688	—	—	—	—	—
—	—	—	—	2	11	9,060	—	—	—	—	—
39	563	1,961,015	45	45	439	2,045,236	40	49	562	1,878,442	—
14	* 130	* 186,844	—	15	* 130	* 215,853	80	15	* 120	* 241,317	—
2	8	44,360	—	3	8	69,991	11	1	4	3,000	—
18	558	1,030,960	29	19	* 439	* 793,085	70	20	448	956,472	97
5	22	15,847	60	4	15	9,812	40	5	20	14,496	—
3	14	41,628	—	3	17	41,140	—	3	23	51,060	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	5	* 1,500	—	2	5	800	—	3	8	3,500	—
44	737	1,321,139	89	46	614	1,130,683	1	47	623	1,269,845	97

Eris-luettelo ilmoitetuista vapriikeista ja käsi-

(Merkki * näyttää, että

Spécification des fabri-

(Remarque: Les chiffres ne sont pas exactes.)

	1861.				1862.			
	Lukumäärä . Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabrication.		Lukumäärä Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabrication.	
	vapriikeja ja laitok- sia. des fabri- ques.	työnteki- jöitä. des ou- vriers.			vapriikeja ja laitok- sia. des fabri- ques.	työnteki- jöitä. des ou- vriers.		
			Markkaa. Francs.	pää. cent.			Markkaa. Francs.	pää. cent.
7. Vapriikeja kaikellaisten nauttimus- ja ylellisyys-tavarain tekoa varten.								
Sokeriruukkeja	2	93	2,519,408	—	2	106	3,096,240	—
Sikuritehtaita	2	11	64,868	—	2	11	74,000	—
Portteri- ja etikavapriikeja	8	36	180,580	—	8	* 53	168,940	—
Oluttehtaita	33	303	857,657	44	35	* 311	1,184,126	40
Väkiiviinan-vapriikeja	1	4	129,200	—	2	4	83,880	—
Viinitehtaita	—	—	—	—	1	6	30,000	—
Seltteri- ja hiilihappo-veden tehtaita	—	—	—	—	—	—	—	—
Tupakka-, sikarri- ja nuuskavapriikeja	27	497	1,270,468	—	24	591	1,479,372	60
Kölnin-veden ja viinan vapriikeja	2	5	34,480	—	1	4	29,000	—
Hajuainetten, oljiin j. m. valmistusteh- taita	1	15	111,696	82	1	6	78,078	16
Yhteensä	76	964	5,168,358	26	76	1,092	6,223,637	16
8. Säämyskän ja nahkatöiden tehtaita.								
Englantilaisia nahkatehtaita	20	* 82	* 247,286	40	26	* 92	* 336,363	80
Haavalääke-siteiden, henskelien y. m. val- mistustehaita	1	2	3,800	—	1	3	4,300	—
Turkkinahka-teoksien vapriikeja	—	—	—	—	—	—	—	—
Jalkumien vapriikeja	—	—	—	—	—	—	—	—
Hansikkavapriikeja	1	5	1,200	—	1	4	5,600	—
Yhteensä	22	89	252,286	40	28	99	346,263	80
9. Kaikellaisia vapriikeja ja teollisuus- laitoksia.								
Kemutavarain tehtaita	1	9	18,088	—	1	8	20,981	80
Laivanveistämöitä	10	* 267	* 532,000	—	10	* 181	* 2,434,020	—
Sahalaitoksia	1	12	112,000	—	2	47	462,000	—
Kalkkiruukkeja	2	15	7,160	—	2	16	14,160	—
Tiiliruukkeja	7	107	61,860	—	7	45	20,048	—
Hevoiskengän-pajoja	1	6	4,000	—	1	6	4,800	—
Hevoismankeleita	1	5	300	—	1	5	240	—
Kivipainoja	1	10	10,000	—	1	9	10,000	—
Tiilitorvien tehtaita	—	—	—	—	1	6	3,400	—
Sulatusuunia	—	—	—	—	1	9	18,820	—
Yhteensä	24	431	745,408	—	27	332	2,988,469	80
Summain summa	297	7,080	14,981,033	6	319	7,001	20,752,460	64

tehdaslaitoksista allamainittuina vuosina.

tiedonannot ovat vaillinaisia.)

ques et manufactures.

Le signe * marque des données incomplètes.)

1863.				1864.				1865.			
Lukumäärä Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabrication.		Lukumäärä Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabrication.		Lukumäärä Nombre		Teosten arvo. Valeur de la fabrication.	
vapriikeja ja laitok- sia. des fabri- ques.	työnteki- jöitä. des ou- vriers.			vapriikeja ja laitok- sia. des fabri- ques.	työnteki- jöitä. des ou- vriers.			vapriikeja ja laitok- sia. des fabri- ques.	työnteki- jöitä. des ou- vriers.		
		Markkaa. Francs.	pää. cent.			Markkaa. Francs.	pää. cent.			Markkaa. Francs.	pää. cent.
2	115	3,436,800	—	2	142	3,296,920	—	2	142	3,506,204	—
2	11	105,200	—	2	15	103,680	—	2	15	84,750	—
9	69	368,280	—	8	* 69	* 225,564	—	10	* 54	* 135,600	—
36	* 332	* 2,038,824	68	43	* 382	* 1,327,080	70	47	404	1,118,251	64
2	5	82,080	—	2	5	65,300	—	3	7	49,000	—
1	4	21,600	—	2	8	14,448	40	2	7	6,993	20
—	—	—	—	1	3	2,200	—	2	6	16,232	—
27	693	1,630,624	91	30	* 658	* 1,765,307	80	32	* 697	1,615,495	40
1	4	29,000	—	1	4	29,000	—	2	5	39,000	—
3	* 7	* 71,200	93	3	* 14	* 95,717	56	2	15	77,900	—
83	1,240	7,783,610	52	94	1,300	6,925,218	46	104	1,352	6,649,426	24
26	* 82	* 272,716	—	29	* 80	* 271,122	20	28	* 94	* 267,747	60
1	3	4,150	—	1	4	4,075	—	1	4	4,150	—
—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	2,000	—
1	5	1,112	92	2	9	3,866	—	2	10	3,954	—
1	5	9,200	—	1	40	17,200	—	1	51	24,300	—
29	95	287,178	92	33	133	296,263	20	33	163	302,151	60
3	14	26,764	—	3	25	42,778	40	3	18	30,305	60
7	* 99	* 333,600	—	6	* 117	* 376,100	—	7	* 120	* 607,200	—
1	22	329,800	—	6	142	438,458	75	5	108	356,213	25
3	12	16,440	—	3	?	* 9,600	—	1	9	1,050	—
7	66	30,800	—	6	* 30	* 29,200	—	8	56	20,328	—
1	6	?	—	1	?	?	—	—	—	—	—
1	5	240	—	1	5	180	—	1	5	160	—
1	9	12,000	—	1	9	10,000	—	1	9	10,000	—
1	6	3,200	—	1	?	?	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	239	752,844	—	28	328	906,317	15	26	325	1,025,256	85
346	6,907	16,838,840	95	385	6,934	16,496,210	14	397	7,945	20,476,947	86

Lit. L.

**Yhteenvedoinen luettelo hantvärkkäreistä ja niiden apulaisista
sekä kaupungeissa että maalla vuosina 1861—1865.**

Nombre d'artisans en Finlande 1861—1865.

	Kaupungeissa <i>Dans les villes</i>			Maalla <i>à la campagne</i>			Yhteensä kaupungeissa ja maalla <i>Total</i>		
	lukumäärä		Yhteensä. <i>Total.</i>	lukumäärä		Yhteensä. <i>Total.</i>	lukumäärä		Yhteensä. <i>Total.</i>
	mestareita. <i>maîtres de métier.</i>	kisälliä ja oppipoikia. <i>apprentis.</i>		mestareita. <i>maîtres de métier.</i>	kisälliä ja oppipoikia. <i>apprentis.</i>		mestareita. <i>maîtres de métier.</i>	kisälliä ja oppipoikia. <i>apprentis.</i>	
Vuonna 1861	2,051	4,894	6,945	9,884	2,753	12,637	11,935	7,647	19,582
„ 1862	1,814	5,448	7,262	10,030	2,933	12,963	11,844	8,381	20,225
„ 1863	2,101	5,096	7,197	9,986	3,028	13,014	12,087	8,124	20,211
„ 1864	2,071	4,875	6,946	10,179	3,000	13,179	12,250	7,875	20,125
„ 1865	2,033	4,585	6,618	9,965	2,781	12,746	11,998	7,366	19,364

Lit. M.

Eris-luettelo ilmoitetuista erinäisistä hantvärkkilajeista vuosina 1861—1865.

Spécification des métiers des artisans.

	Hantvärkkilajien luku									
	vuonna 1861.		vuonna 1862.		vuonna 1863.		vuonna 1864.		vuonna 1865.	
	Kaupun- geissa. <i>Dans les villes.</i>	Maalla. <i>à la cam- pagne.</i>	Kaupun- geissa. <i>Dans les villes.</i>	Maalla. <i>à la cam- pagne.</i>	Kaupun- geissa. <i>Dans les villes.</i>	Maalla. <i>à la cam- pagne.</i>	Kaupun- geissa. <i>Dans les villes.</i>	Maalla. <i>à la cam- pagne.</i>	Kaupun- geissa. <i>Dans les villes.</i>	Maalla. <i>à la cam- pagne.</i>
Saunanpitäjiä	—	—	1	—	1	—	1	—	1	—
Leipoja	103	2	97	2	131	3	129	6	137	8
Läkkiseppiä	33	2	29	1	33	2	31	3	30	3
Ploki- ja tukkimaakareita	3	—	2	—	1	—	3	—	3	—
Kirjannitoja ja kotelontekijöitä	74	—	60	—	75	3	73	3	73	2
Harjantekijöitä	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—
Pronssi- ja metallimaakareita	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—
Juomanpanijoita	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Rakennusmestareita	1	—	4	—	3	—	3	—	3	—
Värjäreitä	152	97	113	113	143	131	140	139	133	153
Kultaajoita	1	—	2	—	1	—	1	—	1	—
Nahkureita	124	338	104	372	121	350	120	358	123	375
Keltavalajia ja vaskenvalajia	37	2	32	3	37	3	38	5	39	5
Lasimestareita	23	62	20	61	22	56	23	56	20	53
Piirtäjiä	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—
Kulta- ja hopeaseppiä	87	—	80	—	89	—	89	—	80	1
Hattumaakareita	36	2	26	3	30	3	35	7	35	3
Hevoiskengittäjiä ja kuohareita	2	8	1	6	2	7	2	8	1	5
Kaluseppiä (soittimien)	4	—	4	—	3	—	3	—	3	—
Sam. (haavalääkityksen)	1	—	1	—	1	—	—	—	1	—
Kaakeli- ja ruukkumaakareita	44	15	37	17	42	18	41	19	44	17
Kammantekijöitä	6	1	6	1	6	1	6	1	6	1
Karttamaakareita	12	2	11	1	11	1	11	2	10	2
Kupariseppiä	71	3	63	5	73	3	65	5	69	9
Makkarantekijöitä	1	—	3	—	2	—	2	—	2	—
Turkitsijoita	13	1	12	1	13	1	13	1	12	1
Muurareita	74	301	74	305	79	305	79	315	75	316
Siirretään	906	836	784	891	921	887	909	929	902	954

	Hantvärkkilajien luku									
	vuonna 1861.		vuonna 1862.		vuonna 1863.		vuonna 1864.		vuonna 1865.	
	Kaupun- geissa. <i>Dans les villes.</i>	Maalla. <i>à la cam- pagne.</i>	Kaupun- geissa. <i>Dans les villes.</i>	Maalla. <i>à la cam- pagne.</i>	Kaupun- geissa. <i>Dans les villes.</i>	Maalla. <i>à la cam- pagne.</i>	Kaupun- geissa. <i>Dans les villes.</i>	Maalla. <i>à la cam- pagne.</i>	Kaupun- geissa. <i>Dans les villes.</i>	Maalla. <i>à la cam- pagne.</i>
Siirretty	906	836	784	891	921	887	909	929	902	954
Maalareita ja lakieraajoita	100	120	101	128	104	128	105	129	104	128
Neulamaakareita	8	—	7	—	9	—	9	—	9	—
Hajuaineemaakareita	2	—	—	—	1	—	1	—	1	—
Paraplyn- ja parasollintekijöitä	1	—	1	—	1	—	1	—	1	—
Peruukkimaakareita	1	—	1	—	3	—	3	—	3	—
Piipunvalajia	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—
Pistooliseppiä	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Plootuseppiä	6	—	6	—	7	—	5	—	4	—
Köydenpunoja	12	—	8	—	9	—	7	—	8	—
Satulamaakareita	101	51	92	51	108	52	102	55	101	51
Suntareita ja rajasuutareita	203	3,089	189	3,111	211	3,120	206	3,142	210	3,023
Takannuohoojia	15	—	15	—	15	—	16	—	16	—
Räätäreitä	164	3,104	140	3,139	168	3,103	161	3,144	158	3,047
Teränhiojia	—	1	—	1	1	—	1	—	1	—
Teurastajia	52	—	42	—	47	—	50	1	51	1
Seppiä	103	1,843	91	1,827	116	1,806	120	1,863	107	1,837
Nikkareita	135	639	117	674	139	683	139	692	127	707
Nyörimaakareita	4	—	3	—	4	—	4	—	3	—
Sokurileipoja	30	—	24	—	24	—	21	—	22	—
Kivenhakkaajia	8	—	7	—	7	—	8	—	8	—
Stukkaturitekijöitä	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Sorvareita	73	166	66	172	75	171	71	190	72	179
Säämyskä- ja hansikkamaakareita	11	—	9	—	11	—	10	—	11	—
Tapisieraajoita	8	—	5	—	6	—	6	—	5	—
Tinanvalajia	3	—	2	—	3	—	3	—	3	—
Timmermestareita	4	—	12	—	14	—	15	—	12	—
Puutarhureita	2	—	2	—	2	—	2	—	2	—
Astiantekijöitä	13	—	9	—	10	—	9	—	8	—
Kelloseppiä	56	16	47	19	55	17	60	21	59	20
Vaunu- ja pyörämaakareita	27	16	32	14	28	17	25	11	23	15
Kankureita ja kaitureita	1	3	1	3	1	2	1	2	1	3
Yhteensä	2,051	9,884	1,814	10,030	2,101	9,986	2,071	10,179	2,033	9,965

Lit. N.

Summittainen taulu ilmoitettujen työntekijäin paljoudesta kaikäsitedaslaitoksissa Suomen-

Nombre des ouvriers des fabri-

Vuonna.	Kaupunkien magistraatein alle kuuluvissa vapriikeissa ja käsitedaslaitoksissa. <i>Fabriques ressortissants au droit de ville.</i>										
	Mestareita. <i>Maîtres.</i>	Kisälliä, oppipoikia ja muita työläisiä. <i>Apprentis et ouvriers.</i>	Suomalaisia <i>Nombre des Finnois</i>			Ulkomaalaisia <i>Nombre des étrangers</i>			Yhteensä mestareita ja työntekijöitä <i>Total</i>		
			alle 15 vuoden. <i>au-dessous de 15 ans.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	Yhteensä.	alle 15 vuoden. <i>au-dessous de 15 ans.</i>	Yhteensä.	Yhteensä.	alle 15 vuoden. <i>au-dessous de 15 ans.</i>	Yhteensä.	Yhteensä.
1861	362	5,935	4,783	1,050	5,833	448	16	464	5,231	1,066	6,297
1862	386	5,796	4,427	1,188	5,615	539	28	567	4,966	1,216	6,182
1863	372	5,687	4,465	1,190	5,655	356	48	404	4,821	1,238	6,059
1864	406	5,628	4,708	950	5,658	352	24	376	5,060	974	6,034
1865	411	6,535	5,186	1,414	6,600	329	17	346	5,515	1,431	6,946

kissa Käsitedaslaite-Johtokunnan alle kuuluvissa vapriikeissa ja maassa vuosina 1861—1865.

ques en Finlande 1861—1865.

Kaupunkien magistraatein alle kuulumattomissa vapriikeissa ja käsitedaslaitoksissa. <i>Fabriques à la campagne.</i>										Yhteensä koko maassa. <i>Total.</i>				
Mestareita. <i>Maîtres.</i>	Kisälliä, oppipoikia ja muita työläisiä. <i>Apprentis et ouvriers.</i>	Suomalaisia <i>Nombre des Finnois</i>			Ulkomaalaisia <i>Nombre des étrangers</i>			Yhteensä mestareita ja työntekijöitä <i>Total</i>			Mestarien ja työntekijäin luku <i>Maîtres et apprentis</i>		Suomalaisia. <i>Finnois.</i>	Ulkomaalaisia. <i>Étrangers.</i>
		alle 15 vuoden. <i>au-dessous de 15 ans.</i>	602	757	Yhteensä. <i>Total.</i>	alle 15 vuoden. <i>au-dessous de 15 ans.</i>	—	26	alle 15 vuoden. <i>au-dessous de 15 ans.</i>	155	783	alle 15 vuoden. <i>au-dessous de 15 ans.</i>		
43	740	602	155	757	26	—	26	628	155	783	5,859	1,221	6,590	490
52	767	643	141	784	35	—	35	678	141	819	5,644	1,357	6,399	602
52	796	648	173	821	27	—	27	675	173	848	5,496	1,411	6,476	431
77	823	798	14	812	88	—	88	886	14	900	5,946	988	6,470	464
91	908	743	210	953	38	8	46	781	218	999	6,296	1,649	7,553	392

Lit. O.

Luettelo Suomenmaassa tehdyistä maantietöistä vuosina 1861—1865.

Spécification des voies publiques, qui ont été construites en Finlande dans
la période 1861—1865.

Läänit. Gouverne- ments.	Paikat, joiden välillä tietä on tehty. Désignation des voies.				Valmiin tien pituus virastoissa. La longueur des voies en verst.	Tierakennuksiin annettuja apuja yhteisistä varoista. Les sommes payées par l'Etat pour construction de routes.					
	Tien alkupää. Le Commencement de voie.		Tien loppupää. Le bout de voie.			Markkaa.	pennia.	Jauhomattoja.		Tynnyriä.	
	Kirkkokunta. Paroisse.	Paikka. Habitation.	Kirkkokunta. Paroisse.	Paikka. Habitation.				Rukita.	Ohria.		
Uuden- maan lääni. Turun ja Porin lääni.	Iitti. Porvo. Siikaisten kappeli. Kullan kappeli. Poomarkun kappeli. Siikaisten kappeli. Siikaisten ” Kullan ” Ikaalisten pitäjäs. Kankaanpään pitäjäs. Parkano. Suodenniemi.	Haapakimolan kylä. Stensbölen kartano. Pethelen kylä. Koskisen kylä. Hirvijärven kylä. Frigårdin talo. Kappelinkirkko. Palun kylä. Karhoisten kylä. Samminmasan kylä. — —	Laptreski. Porvo. Poomarkun kappeli. Kullan kappeli. Siikaisten kappeli. Sam. sam. — Kullan kappeli. Kankaanpään pitäjäs. — Parkano. Suodenniemi.	Kimobölen kylä. Sundön salmi. Honkakosken kylä. — Leväsjoen kylä. Westergårdin talo. Lautjärven kylä. Palun kylä. — — —	10,2 17 7 6 7,5 5 8 8,5 40 15 20 19	— — — — 4,534 — — — — 27,872 — 3,616	— — — — — — — — 56 — 234	— — — — 42 — — — — — — —	— — — — 10 — — — — — — —		
Hämeen- linnan lääni.	Hausjärvi. Loppi. Ruovesi. Jämssä. Kuorehvesi.	Turkhaudan kesti- kievari. Wojakkalan kylä. Ruhalan kestikievari. Seppolan ” Suinulan kylä.	Hausjärvi. Urjala. Ruovesi. Korpilahti. Keuru.	Ryttylän rautatien- pysäyspaikka. Huhdin kylä. Ajostajapaleen kylä. Painojän talo. Pitäjään raja.	3 41 20 ? 24 14	— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —		
Wiipurin lääni. Mikkelin lääni.	Muola. Heinjoki. Sulkava. Sääminki.	Wuosalmen kylä. Kirkonkylä. Savonlinnan kaup. Haltulan kestikievari. Kallislahden ” Mikkelin kaupunki.	Räisälä. Autrein pitäjäs. Heinävesi. Sulkava. Sääminki. Mikkelin pitäjäs. Sam. sam. Sam. sam.	Noskuan kylä. Kirkko. Kuhakosken saha. Savonlinnan kaup. Ihastjärven kylä. Pajulan kylä. Wanhamäen kylä.	12 15 92,5 10 17 15 5 12	— — — — — — —	— — — — — — —	— — — — — — —	— — — — — — —		
Kuopion lääni.	Mikkelin pitäjäs. Ristiina. Kangasniemi. Pieksämäki. Leivonmäki. Mäntyharju. Rautavaara. Sam. Nurmeksens pitäjäs. Kiuruvesi.	— Pökkän kappalais- talo. Syvänlahden lahti. — Kirkko. Sam. Sam. Kirkonkylä. Sam. Kirkko.	— Ristiina. Hankasalmi. Sam. Korpilahti. Mäntyharju. Iisalmi. Nurmeksens pitäjäs. Sam. sam. Kiuruvesi.	Koivakkalan, Hytölän y. m. kylä. Kappelin raja. — Rutalahden kylä. Korpilahden kylä. Sonkajärven kylä. Savikylän kylä. Jonkerin kylä. Koivujärven ja Kallio- järven kylät. Remekselän ja Nä- länön kylät. Ryhälänmäen kesti- kievari.	12 24 30 11 6 54 32 50 21 ? 31 13	päättymätön. — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — —			
	Sam. Iisalmi.	Sam. Kumpumäen kesti- kievari.	Sam. Iisalmi.	— —	— —	— —	— —	— —	— —		
	Siirretään					727,7	—	—	—	—	

Läänit. Gouverne- ments.	Paikat, joiden välillä tietä on tehty. Désignation des voies.				Valmiin tien pituus virastoissa. La longueur des voies en verst.	Tierakennuksiin annettuja apuja yhteisistä varoista. Les sommes payées par l'Etat pour construction de routes.				
	Tien alkupää. Le Commencement de voie.		Tien loppupää. Le bout de voie.			Markkaa.	penniä.	Jauhonnattoja.	Tynnyriä.	
	Kirkkokunta. Paroisse.	Paikka. Habitation.	Kirkkokunta. Paroisse.	Paikka. Habitation.					Rukitta.	Ohria.
Kuopion lääni.	Nilsä.	Kirkonkylä.	Nilsä.	Koivumäen y. m. kylä.	727,7	—	—	—	—	—
	Kiuruvesi.	Kirkko.	Isalmi.	Salahmin rautaruukki.	18	—	—	—	—	—
	Lapinlahti.	Pajujärven kestäkiev.	Lapinlahti.	Koppolan y. m. kylät.	23	—	—	—	—	—
	Pielavesi.	—	Pihtipudas.	Pitäjään raja.	11	—	—	—	—	—
	Tuusniemi.	Juurikkamäki.	Heinävesi.	Pitäjään raja.	11	—	—	—	—	—
	Sam.	Kirkko.	Tuusniemi.	Susiniemen ja Ohta- niemen kylät.	17	—	—	—	—	—
	Pielavesi.	Korkiakosken su- lato.	Pielavesi.	—	10	—	—	—	—	—
	Karttula.	Kirkko.	Suonenjoki.	Kirkko.	3,5	—	—	—	—	—
	Hankasalmi.	Sam.	Kangasniemi.	Pitäjään raja.	28	—	—	—	—	—
	Joensuun kaupunki.	—	Polvijärvi.	Rukoushuone.	13	—	—	—	—	—
Waasan lääni.	Tohmajärvi.	Wärtsilän rautaruukk.	Pälkjärvi.	Pitäjään kirkko.	28	—	—	—	—	—
	Isojoki.	Kiviniemen talo.	—	Turun läänin raja.	21	—	—	—	—	—
	Lappajärvi.	Söyringin talo.	Uusi-karlepyy.	Heikkilän kylä.	5	—	—	—	—	—
	Pihtipudas.	Myllyahon kappalais- talo.	Pielavesi.	Kuopion läänin raja.	42	—	—	—	—	—
	Laukas.	Koivujärven talo.	Hankasalmi.	Sam. sam.	29	—	—	—	—	—
	Jyväskylän kaupunki.	—	Uuraisten kappeli.	—	10	—	—	—	—	—
	Pietarsaaren pitäjäs.	Brännäsi.	Pietarsaaren pitäjäs.	Pitäjään kirkko.	19	—	—	—	—	—
	Nikolain-kaupunki.	—	Koivulahti.	Sam. sam.	8 ?	—	—	—	—	—
	Jalasjärvi.	Jokipiin kylä.	Kauhajoki.	Aron kestäkievari.	12 ?	—	—	—	—	—
	Peräseinäjoki.	Liihalan talo.	Peräseinäjoki.	Kappelin kirkko.	24	—	—	—	—	—
Oulun lääni.	Keuru.	Hoskarin kestäkievari.	—	Hämeenlinnan läänin raja.	11	—	—	—	—	—
	Kivijärvi.	Kirkko.	Karstula.	Humpin kestäkievari.	10	—	—	—	—	—
	Saarijärvi.	Kirkkoherrantalo.	Saarijärvi.	Paajalan talo.	25	—	—	—	—	—
	Jalasjärvi.	vanha tie.	Karvia.	Raja.	29	—	—	—	—	—
	Oulainen.	Kirkko.	Wihanti.	Kirkko.	13	—	—	—	—	—
	Haapajärvi.	Sam.	Kärsämäki.	Sam.	8	—	—	—	—	—
	Pyhäjärvi.	Ruotaistenmäen kestäkievari.	Kiuruvesi.	Kappelin raja.	34	—	—	—	—	—
	Kajaani.	Kajaanin kaupunki.	—	—	12	—	—	—	—	—
	Kärsämäki.	Keräsen talo.	Kärsämäki.	Sydenmaan kylä.	47	—	—	—	—	—
	Haapavesi.	Kirkko.	Frantsila.	Kirkko.	9	—	—	—	—	—
	Pudasjärvi.	Sam.	Kuusamo.	Sam.	27	—	—	—	—	—
	Sam.	Karinniemen kesti- kievari.	Pudasjärvi.	Sirniön talo.	4,5	—	—	—	—	—
	Kuhmoniemi.	Kirkko.	—	Jonkerin kylä.	24	175,000	—	—	—	—
	Paltamo.	Kiannon järvi.	Hyrynsalmi.	—	7	—	—	—	—	—
	Rovaniemi.	Mierlahti.	Ristijärvi.	Kirkko.	17,7	—	—	—	—	—
	Sam.	—	Sodankylä.	—	15,8	—	—	—	—	—
	Kemijärvi.	Kirkko.	Kittilä.	Kirkko.	35	—	—	—	—	—
		Sam.	Kuolajärvi.	Sam.	34,7	—	—	—	—	—
					11	—	—	—	—	—
						—	—	—	—	—
Kaikkiansa virstaa (Total)					1,434,9	—	—	—	—	—
Vastaava Ranskan kilometeria (Total en kilomètres)					1,533,9	—	—	—	—	—

Lit. P.

Helsinki—Hämeenlinnan rautatie vuosina 1862—1865.

Myötyjen piletien luku, sekä tulot matkustaja- ja tavaraliikkeestä yhteensä.

Le chemin de fer de Helsingfors à Tavastehus.

(La longueur est 110,1 kilomètres.)

Kuukausi. Mois.	1862.			1863.			1864.			1865.		
	Myötyjä matkus- taja-pilet- tejä. Nombre de billets des personnes.	Yhteensä tuloja matkustaja- ja tavara-liikkeestä. Total des re- cettes.		Myötyjä matkus- taja-pilet- tejä. Nombre de billets des personnes.	Yhteensä tuloja matkustaja- ja tavara-liikkeestä. Total des Re- cettes.		Möytyjä matkus- taja-pilet- tejä. Nombre de billets des personnes.	Yhteensä tuloja matkustaja- ja tavara-liikkeestä. Total des Re- cettes.		Myötyjä matkus- taja-pilet- tejä. Nombre de billets des personnes.	Yhteensä tuloja matkustaja- ja tavara-liikkeestä. Total des Re- cettes.	
		Markkaa.	p:ää.		Markkaa.	p:ää.		Markkaa.	p:ää.		Markkaa.	p:ää.
Tammikuu	—	—	—	3,766	20,795	52	5,213	30,968	89	4,806	35,264	68
Helmikuu	—	—	—	2,555	24,805	84	3,576	36,706	92	3,416	31,562	17
Maaliskuu	1,582	12,154	96	3,716	27,322	96	4,993	38,813	13	4,686	43,635	27
Huhtikuu	3,410	17,738	36	3,913	22,589	36	5,024	31,189	97	5,676	39,702	38
Toukokuu	3,040	19,100	16	5,918½	36,680	40	6,224	38,605	89	5,883	32,974	12
Kesäkuu	4,917	23,823	64	6,424	81,830	92	7,911	54,170	71	7,784	50,145	86
Heinäkuu	4,132	26,166	88	6,460½	82,109	84	8,851	55,318	62	7,546½	61,266	16
Elokuu	5,213½	29,885	20	7,292	82,003	9	7,092½	40,455	44	7,331	49,841	66
Syyskuu	5,308½	26,200	84	6,592	57,404	70	6,504½	35,370	33	7,154	45,601	55
Lokakuu.	4,018½	26,229	16	7,037½	52,495	42	6,196	35,662	46	6,125	45,425	88
Marraskuu	3,693½	24,041	24	4,869½	34,167	45	4,799	24,094	15	5,788	32,261	16
Joulukuu	3,420	17,198	32	5,023½	29,637	7	5,271	22,633	33	5,805	27,311	55
Yhteensä	38,735	222,538	76	63,567½	551,842	57	71,655	443,989	84	72,000½	494,992	44
Tähän tulee sota- väen kuljetus . .	—	—	—	—	—	—	10,981½	14,416	14	7,471½	16,079	96
Yhteensä (Total)	38,735	222,538	76	63,567½	551,842	57	82,636½	458,405	98	79,472	511,072	40

Lit. R.

**Taulu, osottava huonekuntain (savujen) ja talon-osain paljouden ja
missä suhteessa se oli väkilukuun maaseuduilla
Suomessa vuonna 1864.**

Nombre des ménages et des propriétés de terre dans les campagnes de la Finlande
à la fin de 1864.

	Savujen eli huonekuntain luku. <i>Nombre des ménages.</i>	Niistä oli talon- savuja. <i>Nombre des propriétés de terre.</i>	Ihmisiä keski- määrin kussakin savussa eli huone- kunnassa. <i>Nombre des in- dividus par ménage.</i>	Ihmisiä keski- määrin kussakin talonsavussa eli talossa. <i>Nombre des in- dividus par cha- que propriété de terre.</i>
Uudenmaan läänissä	19,430	7,324	6,7	17,7
Turun ja Porin läänissä	51,165	12,536	5,3	21,7
Hämeenlinnan läänissä	29,897	7,509	5,2	20,6
Wiipurin läänissä	35,865	24,769	7	10,1
Mikkelin läänissä	17,693	8,559	8,4	17,5
Kuopion läänissä	21,872	12,741	9,4	16,1
Waasan läänissä	44,673	17,774	6,2	15,7
Oulun läänissä	31,714	12,278	5,2	13,3
Yhteensä	252,309	103,490	6,3	15,5

Yleis-silmäys Suomen ulkomais-kaupasta ja merikulusta vuosina 1861—1865.

Aperçu du commerce et de la navigation de la Finlande en 1856—1865.

	Suomeen lastilla tulleita laivoja. <i>Navires venus en Finland avec chargement.</i>		Maahan tuotujen tavarain arvo. <i>Valeurs des marchandises entrées.</i>		Tullimäärä sisään-tuoduilta tavaroilta. <i>Revenus de la douane.</i>		Suomesta lastilla lähteneitä laivoja. <i>Navires partis de la Finlande avec chargement.</i>	
	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Lästiluku. <i>Lastes.</i>	Markkaa.	penniä.	Markkaa.	penniä.	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Lästiluku. <i>Lastes.</i>
Vuonna 1856	1,746	69,528	38,915,150	26	5,816,726	70	1,721	102,322
„ 1857	2,047	104,195	46,827,270	4	5,554,358	56	2,150	143,390
„ 1858	1,299	85,371	31,999,317	48	4,796,253	26	1,666	131,854
„ 1859	1,716	98,700	34,775,664	82	4,988,353	60	2,112	145,868
„ 1860	1,581	89,954	43,437,221	93	5,212,448	40	2,278	149,015
„ 1861	1,769	102,022	55,631,122	68	6,258,455	44	2,636	160,854
„ 1862	2,417	136,419	69,642,925	76	6,868,864	72	2,919	164,819
„ 1863	2,393	146,622	68,915,810	25	7,278,150	58	3,095	191,992
„ 1864	1,954	116,574	57,291,730	54	6,458,264	10	2,517	165,943
„ 1865	2,236	131,067	71,181,961	35	5,811,514	80	3,718	229,658

Maasta vietyjen tavarain arvo. <i>Valeurs des marchandises sorties.</i>		Tullimäärä ulosviedyistä tavaroista. <i>Revenus de la douane.</i>		Lastilla tulleiden ja menneiden laivain vetomäärä yhteensä. <i>La Capacité totale des navires entrés et des navires sortis.</i>	Ulkomaan kanssa olleen tavaravaihdon kokonais-arvo. <i>Les valeurs de l'importation et de l'exportation ensemble.</i>		Tullituloin summa, johon paitse tullia tuoduista ja viedyistä tavaroista, myös kuuluu Luotsi- ja Majakkalaitoksen rahat, merenkulkumaksot y. m. <i>Total des recettes de douane, de phares etc.</i>	
Markkaa.	penniä.	Markkaa.	penniä.	Lästä. <i>Lastes.</i>	Markkaa.	penniä.	Markkaa.	penniä.
14,705,506	64	204,537	60	171,850	53,620,656	90	6,126,293	6
16,486,032	8	263,587	96	247,585	63,313,302	12	5,978,477	79
13,210,124	8	223,728	44	217,225	45,209,441	56	5,171,312	1
14,877,972	60	195,981	80	244,568	49,653,637	42	5,514,206	83
26,668,106	8	183,488	96	238,969	70,105,328	1	5,701,728	15
32,128,902	14	190,302	16	262,876	87,760,023	82	7,040,953	54
33,302,050	92	207,510	20	301,238	102,944,976	68	7,707,067	52
38,481,191	11	252,783	91	338,614	107,397,001	36	8,258,332	96
37,050,162	27	211,159	90	282,517	94,341,892	81	7,333,105	74
40,282,735	85	301,682	50	360,725	111,464,697	20	6,905,222	1

Lit. S.

Taulu, joka osottaa joka vuonna velottujen kruunun-ulostekojen sum-
Table indiquant le montant des contributions directes au

	1861.				1862.			
	Kruunun-ulostekoja. <i>Contributions directes.</i>		Maksamattomia rästejä. <i>Restes.</i>		Kruunun-ulostekoja. <i>Contributions directes.</i>		Maksamattomia rästejä. <i>Restes.</i>	
	Markkaa.	pää.	Markkaa.	pää.	Markkaa.	pää.	Markkaa.	pää.
Uudenmaan läänissä	871,939	7	2,825	77	898,206	43	1,326	86
Turun ja Porin läänissä	1,674,504	83	1,893	75	1,725,761	46	11,484	36
Hämeenlinnan läänissä	875,144	76	4,008	76	887,570	88	894	92
Viipurin läänissä	632,621	99	585	72	661,605	48	541	83
Mikkelin läänissä	495,319	83	1,328	84	521,470	83	2,332	33
Kuopion läänissä	461,080	20	2,806	21	454,960	78	10,678	70
Waasan läänissä	957,085	32	734	92	976,626	25	447	51
Oulun läänissä	577,839	47	2,395	23	592,091	13	5,363	34
Yhteensä	6,545,565	47	16,579	20	6,718,293	24	33,069	85

mat sekä maksamattomien rästien paljouden vuosina 1861—1865.
profit de l'État et les restes pendant les années 1861—1865.

1863.				1864.				1865.			
Kruunun-ulostekoja. <i>Contributions directes.</i>		Maksamattomia rästejä. <i>Restes.</i>		Kruunun-ulostekoja. <i>Contributions directes.</i>		Maksamattomia rästejä. <i>Restes.</i>		Kruunun-ulostekoja. <i>Contributions directes.</i>		Maksamattomia rästejä. <i>Restes.</i>	
Markkaa.	pää.	Markkaa.	pää.	Markkaa.	pää.	Markkaa.	pää.	Markkaa.	pää.	Markkaa.	pää.
896,189	85	1,940	70	908,130	66	2,707	98	828,227	8	7,952	34
1,757,688	20	15,610	78	1,764,749	38	15,449	99	1,780,096	71	20,166	94
899,390	63	901	75	902,328	33	1,258	79	890,897	20	2,885	88
699,240	90	692	44	698,248	30	1,475	79	699,593	60	1,883	15
533,573	72	3,110	78	548,503	32	7,332	51	529,500	61	83,014	98
472,348	73	3,787	36	489,231	11	5,265	40	507,906	95	129,631	54
995,045	83	57,671	58	1,008,098	59	49,367	3	965,803	42	49,832	34
610,193	77	7,599	83	623,045	16	12,101	2	579,450	36	26,206	71
6,863,671	63	91,315	22	6,942,334	85	94,958	51	6,781,475	93	321,573	88

Lit. T.

Taulu, osottava Suomen Hypoteekkiyhdistyksestä annettujen maksamattomain lainain lukumäärän ja niiden pääomain suuruuden kaikkiansa, niinkuin laita oli viimeisenä päivänä Joulukuuta allamainittuina vuosina.

Table indiquant le montant des emprunts de la société Hypothécaire données aux agriculteurs.

	1862.		1863.		1864.		1865.		Jokaisen maksamattoman lainan keskimäärä lopulla vuotta 1865. Montant moyen pour chaque emprunt à la fin de 1865. Markkaa.
	Maksamattomain lainain lukumääriä. <i>Nombre des emprunts.</i>	Lainain koko paljous markkoissa. <i>Montant total des emprunts.</i>	Maksamattomain lainain lukumääriä. <i>Nombre des emprunts.</i>	Lainain koko paljous markkoissa. <i>Montant total des emprunts.</i>	Maksamattomain lainain lukumääriä. <i>Nombre des emprunts.</i>	Lainain koko paljous markkoissa. <i>Montant total des emprunts.</i>	Maksamattomain lainain lukumääriä. <i>Nombre des emprunts.</i>	Lainain koko paljous markkoissa. <i>Montant total des emprunts.</i>	
Uudenmaan läänissä	12	195,300	48	698,500	76	1,188,900	136	2,264,100	16,647
Turun ja Porin „	30	808,000	57	1,031,000	73	1,142,700	111	1,980,700	17,844
Hämeenlinnan „	7	192,800	32	471,300	43	567,700	79	1,241,900	15,720
Wiipurin „	15	947,400	40	1,494,100	54	1,692,600	65	2,022,200	31,110
Mikkelin „	37	273,500	120	767,300	166	1,012,700	227	1,510,700	6,655
Kuopion „	134	752,700	310	1,887,300	385	2,259,200	461	2,638,000	5,722
Waasan „	183	1,041,000	264	1,484,500	385	2,001,400	512	2,453,800	4,792
Oulun „	—	—	97	462,800	197	888,600	220	968,000	4,400
Yhteensä	418	4,210,700	968	8,296,800	1,379	10,753,800	1,811	15,079,400	8,326

Lit. U.

Summittainen luettelo Suomen julkisissa sairashoitolaitoksissa hoidetuista
sairaista 1861—1865.

Nombre des malades traités dans les hôpitaux publics en 1861—1865.

	1861.	1862.	1863.	1864.	1865.
Hourunhoitolaitoksissa (<i>Dans les hôpitaux des aliénés</i>)	310	313	312	320	312
Sotaväen sairashuoneissa (<i>Dans les hôpitaux militaires</i>)	445	297	226	294	183
Läänin-sairashuonetten lasaretti-osastoissa (<i>Dans les hôpitaux de préfectures</i>)	4,956	5,306	5,294	5,333	5,758
„ kuppataudin osastoissa (<i>Dans les hôpitaux des veneriennes</i>)	3,626	3,475	3,780	4,236	5,068
Vanki-, ojennus- ja kehruhuonetten lasareteissa (<i>Dans les prisons</i>)	1,106	1,134	1,098	1,019	1,039
Kuumetaudin-lasareteissa (<i>Dans les hôpitaux des fièvres</i>)	203	228	210	202	212
Kasvatuslaitoksessa Wiipurin tykönä (<i>Dans la maison d'orphelins à Wiborg</i>)	29	30	20	15	13
Yhteensä	10,675	10,783	10,940	11,419	12,585

Lit. V.

Seurakuntain elättämien ja auttamien köyhäin lukumäärä vuonna 1865, kuin myös köyhäin ja vaivaisten lisäännys edellisen viisivuotis-aikakauden lopusta lukein.

Nombre des indigents nourris et assistés par les communes.

	Köyhiä ja vaivaisia vuonna 1865. <i>Nombre des indigents en 1865.</i>	Köyhäin ja vaivaisten lisäännys 1860 vuoden lopusta lukein. <i>Accroissement des indigents depuis 1860.</i>	Köyhäin ja vaivaisten paljous, luettu prosentissa väkiluvusta <i>Nombre des indigents assistés. % de la population</i>	
			vuonna 1860.	vuonna 1865.
Uudenmaan läänissä	4,332	230	2,53	2,52
Turun ja Porin läänissä	9,539	1,498	2,61	2,92
Hämeenlinnan läänissä	3,673	583	1,89	2,13
Wiipurin läänissä	3,878	412	1,29	1,39
Mikkelin läänissä	4,212	?	?	2,51
Kuopion läänissä	8,726	816	3,71	3,86
Waasan läänissä	10,935	3,261	2,60	3,47
Oulun läänissä	16,566	10,543	3,40	8,77
Yhteensä (Total)	61,861	?	?	3,36